

Tisdagen den 13 januari

Kl. 15.00

*Kompletteringsval till
utskott**Om utbildningsför-
månerna inom den
offentliga sektorns
yrkesområden***1 § Kompletteringsval till utskott****Anf. 1 TALMANNEN:**

Centerns partigrupp har som suppleant i utrikesutskottet under Karin Söders ledighet anmält hennes ersättare Elis Andersson.

Talmannen förklarade vald till

suppleant i utrikesutskottet

Elis Andersson (c)

2 § Svar på interpellation 1986/87:113 om utbildningsförmånerna inom den offentliga sektorns yrkesområden**Anf. 2 Arbetsmarknadsminister ANNA-GRETA LEIJON:**

Herr talman! Margó Ingvardsson har i en interpellation frågat mig vad som är orsaken till att utbildningar till polis- och militäryrken berättigar till lön under utbildningstiden samt om regeringen kommer att föreslå några åtgärder så att utbildningar inom den offentliga sektorns vård- och omsorgsområden ur förmånssynpunkt närmas utbildningar till polis- och militäryrken.

Poliser och yrkesofficerare är några av de yrkesgrupper i offentlig tjänst som har lön under utbildningstiden. Betald yrkesutbildning förekommer också inom tullen och arbetsmarknadsverket samt inom posten och televerket, för att nämna några exempel. Även inom andra delar av arbetsmarknaden förekommer betald yrkesutbildning och vidareutbildning.

I den statliga högskoleutbildningen finns för närvarande ca 110 000 platser. Budgetåret 1985/86 antogs 150 polisaspiranter till polisutbildning. Av dessa var 21 % kvinnor, vilket är en något lägre andel än närmast föregående år, då knappt en tredjedel av de antagna aspiranterna var kvinnor. Till yrkesofficersutbildning antogs budgetåret 1985/86 knappt 500 elever. Polis- och officersutbildningarna utgör med andra ord en mycket liten del av den totala eftergymnasiala utbildning som bedrivs i landet.

I detta sammanhang kan också påpekas att av försvarsmaktens drygt 40 000 anställda är det bara yrkesofficerarna, 17 000 personer, som har betald utbildning. Sedan de första kvinnorna fick möjlighet att genomgå

grundutbildning inom försvarsmakten, har knappt 10 % av de utbildade yrkesofficerarna varit kvinnor.

Att polis och militär har betald yrkesutbildning i Sverige liksom i flertalet övriga länder har framför allt historiska orsaker. Poliser har utbildats i statlig regi sedan 1930-talet. År 1954 fick de kommunalt anställda poliserna statligt reglerade löner, och i samband härmed reglerades också utbildningsförmånerna som tidigare varierat från kommun till kommun. Den betalda utbildningen används naturligtvis som ett rekryteringsargument men är inte, och har heller aldrig varit, uttryck för någon värdering av utbildningen i förhållande till andra utbildningar.

Sjuksköterskeutbildningen har andra traditioner. Före år 1965 anställdes den blivande sjuksköterskan vid ett sjukhus och fick – i vissa fall mot betalning – bostad och uppehälle under utbildningstiden. Utbildningen var kombinerad med tjänstgöring på sjukhuset. När tjänstgöringsplikten togs bort och den blivande sjuksköterskan fick elevstatus, ansågs detta som en väsentlig förbättring av utbildningen.

Sedan år 1977 sker utbildning av såväl förskollärare som sjuksköterska i högskolan. En huvudprincip är att eleverna finansierar sina studier med studiemedel. Några förändringar härvidlag övervägs inte heller.

Anf. 3 MARGÓ INGWARDSSON (vpk):

Herr talman! Jag tackar arbetsmarknadsministern för svaret. Främsta skälet till att jag ställt interpellationen är att jag tycker att det ur principiell synpunkt är väldigt intressant att diskutera varför vissa utbildningar berättigar till lön under utbildningstiden och andra inte gör det. Att jag har gjort jämförelsen mellan sjuksköterske- och förskollärarytbildningen, som inte berättigar till lön, och polis- och militärutbildningen, som berättigar till lön under utbildningstiden, beror på att dessa fyra utbildningar har flera gemensamma nämnare. För tillträde till utbildningarna krävs gymnasiekompetens eller motsvarande. Utbildningarna är ungefär lika långa och lika omfattande. Samtliga av dessa utbildningar har ett stort inslag av praktik hos den kommande arbetsgivaren. Det är samhällets uppgift att svara för utbildningarna.

Vi är överens om att de arbetsuppgifter som utbildningarna leder till är nödvändiga för samhället. Skillnaderna i förmåner under utbildningstiden har historiska orsaker, får jag till svar. Jag hade knappast väntat mig något annat svar heller. Det är säkert riktigt att det förhåller sig så. Men, Anna-Greta Leijon, bara därför att det alltid varit så behöver skillnaderna inte kvarstå om man sakligt inte kan motivera skillnaderna. Och det tycker jag inte att man kan göra. Det är väldigt svårt att se logiken i det hela. Arbetsmarknadsministern framhåller att det inte är några värderingar åt det ena eller det andra hållet som gjort att det blivit så.

Att betald utbildning är ett rekryteringsargument är helt klart. Men behövs det fortfarande för polis- och militärutbildningar? Till polisutbildningen var det 16 sökande per plats intagningsåret 1985/86. Officersutbildningen hade samma år 2–3 sökande per plats. Till sjuksköterskeutbildningen var det bara en 1,2 sökande per plats. Beträffande förskollärarytbildningen gick antalet sökande mycket kraftigt ned 1986 – det var ungefär en sökande

per plats. Sedan har konstigt nog – jag förstår inte riktigt varför – antalet sökande ökat till utbildningen 1987. Men de som vill bli förskollärare är inte så många som de som vill bli polis eller militär.

Betald utbildning har ansetts som bra rekryteringsargument om man vill ha äldre sökande till en utbildning. För äldre är ekonomiska överväganden viktigare än för ungdomar vid utbildningsval. Jag kan inte heller se att argumentet om äldre sökande gäller för polis- och militärutbildningar. Nog finns det skäl att misstänka att skillnaderna i utbildningsförmåner har en viss grund i värderingar. Vår arbetsmarknad är som bekant uppdelad. Kvinnor och män arbetar inte inom samma områden. Kvinnor finns i huvudsak inom vård och omsorg och män inom andra områden, bl. a. polis och militär.

Kan, Anna-Greta Leijon, detta förhållande ha haft betydelse för den historiska uppkomsten av skillnaderna? Jag undrar vidare om regeringen har någon mening om huruvida de skilda förutsättningarna för utbildning till sjuksköterska, förskollärare, polis och militär har påverkat urvalet av de studerande. Jag ställer frågan till Anna-Greta Leijon som ansvarig för jämställdhetsfrågorna: Det könsmissiga urvalet till dessa utbildningar är väl ändå högst påtagligt?

Anf. 4 Arbetsmarknadsminister ANNA-GRETA LEIJON:

Herr talman! Beträffande de litet äldres möjligheter att våga ge sig in på nya yrkesområden vill jag först säga – om vi ett ögonblick bortser från den diskussion som vi just nu har – att det argumentet är mycket viktigt. Det förhåller sig nog så att väldigt många äldre, inte minst kvinnor, har dragit sig för att skaffa sig nya yrkeskunskaper just av rädsla för att dra på sig höga kostnader. Det är en bakgrund till att arbetsmarknadsutbildningen är mycket viktig. Man får bättre förutsättningar ekonomiskt med de utbildningsbidragen än man får med andra former av utbildningsstöd. Därför är det också mycket angeläget att kvinnornas andel av arbetsmarknadsutbildningen motsvarar minst deras andel på arbetsmarknaden. Vi är tyvärr inte riktigt där än, men vi arbetar inom arbetsmarknadsdepartementet med att se till att kvinnorna verkligen skall få del av arbetsmarknadsutbildningen på samma sätt som männen. För närvarande är 45 % av eleverna i arbetsmarknadsutbildningen kvinnor.

Detta var en liten parentes. Jag menar att argumentet om de litet äldres möjligheter att söka sig till nya yrkesområden är ett väsentligt argument, även om jag kanske inte tror att det just i de två exempel som Margó Ingvarðsson tar upp i sin interpellation har varit det mest vägledande.

Jag tror att det finns väldigt många orsaker till att framför allt militär- och polisyrkena har en manlig dominans. Jag tror inte att de orsakerna är att söka i att man haft möjlighet till betald utbildning.

Vad jag tycker är viktigt är att vi får en breddning också inom militären och polisen, att vi får fler kvinnor till de arbetsområdena. Jag tror att det är bra ur många synpunkter. Kvinnornas annorlunda erfarenheter skapar bättre arbetsförhållanden och innebär ett tillskott av kunskaper och bedömningar beträffande hur yrket skall utföras som det vore nyttigt för dessa områden att få del av.

Man kan också säga att det har skett en förbättring. Kvinnorna är på sakta

Prot. 1986/87:53
13 januari 1987

*Om utbildningsför-
månerna inom den
offentliga sektorns
yrkesområden*

intåg inom dessa manliga arbetsområden. Vad som gör mig litet oroad är att andelen kvinnor som söker sig till polisyrket har gått ned under det allra sista året. Jag har ingen uppfattning om vad som kan vara orsaken. Man har ändrat rekryteringsmönstret – det sker nu en direktrekrytering ute på fältet. Men jag tycker det är en angelägenhet för mig som jämställdhetsminister att försöka följa upp detta och se vad som är bakgrunden.

Detta är en liten del av den utbildning som vi har på arbetsmarknaden. Man kan självfallet önska sig förbättringar av möjligheterna för enskilda individer att få ekonomiskt stöd från samhället under utbildning. Problemet är bara att vi vet att det är mycket kostnadskrävande reformer.

Jag kan inte se några skäl till att vi nu skulle gå ifrån de system som finns inom militären och polisen. Jag måste å andra sidan säga att jag inte är specialist på dessa områden och inte heller kan i alla led bedöma de frågeställningar som Margó Ingvardsson tog upp om vilka effekter som den betalda utbildningen möjligtvis har fått på rekryteringen av olika personer. Jag vet inte om det har gjorts några undersökningar om det. I varje fall känner jag själv inte till några sådana.

Några förändringar beträffande dessa olika utbildningssystem kan jag för närvarande inte se att det finns skäl till. Vad jag tycker är viktigt för mig som jämställdhetsminister att bevaka är att vi bryter de traditionella könsrolls-mönster som vi har på arbetsmarknaden, oberoende av inom vilken del av arbetsmarknaden som de finns.

Anf. 5 MARGÓ INGWARDSSON (vpk):

Herr talman! Arbetsmarknadsministern och jag är överens om att lön under utbildningstiden är ett viktigt rekryteringsargument, främst när det gäller den äldre arbetskraften. Jag försökte föra över diskussionen till att se om dessa rekryteringsargument kunde motivera att vi betalar lön under utbildningstiden när det gäller officerare och poliser. Ser man på andelen äldre som söker sig till dessa utbildningar finner man att denna är förhållandevis liten. Däremot har andelen äldre kvinnor som söker sig till sjuksköterske- och forskolläraryrkesområdena ökat. Det här rekryteringsargumentet kan alltså inte vara giltigt när det gäller polis- och militäryrkena.

Jag tyckte emellertid att det var intressant att höra Anna-Greta Leijon plädera för att äldre kvinnor skulle söka sig ut till andra, icke-traditionella kvinnoyrken och att hon då nämnde just polis- och militäryrkena. Jag undrar om vi kan vänta oss några särskilda åtgärder för att stimulera äldre kvinnor att söka just polis- och officersutbildning. Jag vet inte riktigt hur man inom polisen och militären ställer sig till detta, men jag tyckte att det var ett intressant uppslag.

Det är trots allt väldigt svårt att komma bort ifrån tanken att det finns könsmissiga aspekter bakom att det blivit som det har blivit. Om man ser på hur män och kvinnor är fördelade på arbetsmarknaden inom just de här yrkesområdena kan man nämligen konstatera att andelen män är 8 % inom forskolläraryrkesområdet, 10 % inom sjuksköterskeutbildningen, 80 % inom polisutbildningen och över 90 % inom officersutbildningen. Man kan alltså se könsskillnaden väldigt klart. Då ligger det nära till hands att tro att det ligger värderingar bakom, att man ansett att dessa områden inom den

offentliga sektorn skulle värderas på ett annat sätt och att de män som sökt sig till dem därför borde få lön under utbildningstiden.

Jag försöker alltså bara att hitta några sakargument som skulle kunna förklara varför vi har denna skillnad mellan olika yrkesområden, eftersom jag vägrar att godta att vissa missförhållanden i samhället utvecklas utan att det finns någon egentlig orsak till det. Anna-Greta Leijon har ju inte lyckats klara ut varför det historiskt sett blivit så att vissa utbildningar berättigar till lön under utbildningstiden medan andra inte gör det. Är det inte den könsmässiga förklaringen som ligger bakom denna skillnad, då måste förklaringen vara en annan och allvarligare, nämligen att samhället skulle se annorlunda på de yrkesområden inom den offentliga sektorn som jag skulle vilja kalla för repressiva, dvs. polis- och militäryrkena, än på de yrkesområden där vård och omsorg ingår.

Anf. 6 Arbetsmarknadsminister ANNA-GRETA LEIJON:

Herr talman! Får jag först säga att Margó Ingvardsson måste ha missförstått mig på en punkt. När det gällde rekryteringen av äldre kvinnor pekade jag inte ut militär- och polisyrkena. Tvärtom sade jag att det kanske inte var framför allt dessa yrken jag tänkte på. Det måste vara ett missförstånd.

Självfallet ligger det könsmässiga aspekter bakom den utveckling som skett. Sådana ligger säkert bakom det mesta här i tillvaron. De könsmässiga värderingarna är sällan styrda av något logiskt eller rationellt tänkande. Jag tror att det tyvärr ligger en hel del i att yrken som har, som Margó Ingvardsson kallar det, repressiva drag har behandlats annorlunda, dvs. litet gynnsammare från en rad synpunkter. Så är det nog tyvärr i många samhällen. Man har betald utbildning inom polis- och militäryrkena inte bara i Sverige utan i många andra länder. För oss gäller det att se till att dessa yrken kan få ett annorlunda innehåll. Jag tror då att en bredare rekrytering, bl. a. en rekrytering av kvinnor, kan sätta en annan prägel på arbetet inom dessa yrken. Inte minst när det gäller polisarbetet skulle detta vara mycket värdefullt.

Å andra sidan tror jag inte att det är så enkelt som jag uppfattar att Margó Ingvardsson vill göra gällande, dvs. att man har betald utbildning inom yrken som framför allt män söker sig till. Trots allt utgör polis- och militäryrkena en mycket liten del av den manliga arbetsmarknaden, och det är inte heller så att alla som kommer i fråga för dessa yrken får sin utbildning betald. Jag tycker att det mest intressanta egentligen är att hitta vägar till att få en annan fördelning på olika arbetsområden i framtiden, både därför att – och där tror jag att Margó Ingvardsson och jag har en gemensam uppfattning – det skulle vara bättre för den enskilde individens personliga yrkesval och därför att arbetsuppgifterna normalt sett blir bättre utförda, om både män och kvinnor kan komma i fråga.

Anf. 7 MARGÓ INGVARDSSON (vpk):

Herr talman! Jag tycker inte att den här frågan är enkel utan att den faktiskt är ganska komplicerad. Främsta skälet till att jag framställde denna interpellation är – det angav jag redan från början – att jag tycker det är oerhört intressant att ta reda på varför dessa skillnader har uppstått och om

Prot. 1986/87:53
13 januari 1987

*Om bidrag till viss
arbetsmarknadsutbild-
ning i företag*

det är befogat att de finns kvar i dag. Anna-Greta Leijon har ju i den här debatten gett mig rätt i att man kan ha skäl att misstänka att det finns en könsmässig förklaring till skillnaderna och att det tyvärr också finns en skillnad i syn på de delar av den offentliga sektorn som representerar den s. k. repressiva statsapparaten och de delar som skall förse oss med vård och omsorg. Om vi är överens om denna syn på den historiska uppkomsten av skillnaderna, då gäller frågan om vi kanske kan enas om vad vi skall göra för att ändra de rådande förhållandena.

Jag är inte ute efter att ta bort löneförmåner för blivande poliser och officerare, utan jag vill se om det finns någon möjlighet att förbättra utbildningsförmåner inom vård- och omsorgsdelen. Det är klart att den enklaste vägen att jämställa utbildningar är att införa en studielön för alla; därmed löser man problemet. Men jag vet att socialdemokraterna inte i dag är beredda att föreslå den lösningen. Jag hade emellertid hoppats att Anna-Greta Leijon något skulle ta upp vidareutbildningarna, exempelvis inom sjuksköterskeområdet. Vi vet att det i dag är ytterst få sjuksköterskor som söker till vidareutbildningarna. Att man inte gör det beror helt enkelt på att det är alldeles för dyrt att genomgå en vidareutbildning och ytterligare skuldsätta sig efter det att man skaffat sig stora studieskulder för att bli sjuksköterska. Jag hade hoppats att Anna-Greta Leijon kanske skulle ta upp behovet av vidareutbildning och kanske ställa något krav på de offentliga arbetsgivarna att i större utsträckning än i dag svara för lön under den tid man genomgår en vidareutbildning, exempelvis som sjuksköterska. Nu fick jag inte det svaret, men jag tycker att Anna-Greta Leijon för övrigt gav mig många intressanta och bra svar på min interpellation. Det tackar jag för.

Överläggningen var härmed avslutad.

3 § Svar på interpellation 1986/87:125 om bidrag till viss arbetsmarknadsutbildning i företag

Anf. 8 Arbetsmarknadsminister ANNA-GRETA LEIJON:

Herr talman! Kurt Ove Johansson har i en interpellation frågat mig om jag är beredd att medverka till att handeln och annan servicenäring kan få bidrag för arbetsmarknadsutbildning på samma villkor som tillverkningsindustrin.

Interpellationen är ställd mot bakgrund av de gällande bestämmelserna för bidrag till arbetsmarknadsutbildning i företag. Bidrag kan lämnas på sex olika grunder. Av dessa avser en endast textil- och konfektionsindustrin och utgör ett särskilt stöd för denna bransch. Av de resterande fem grunderna avser två utbildning av anställda inom industrin medan tre gäller för utbildning av anställda såväl inom industrin som inom servicenäringarna.

Det är således fullt möjligt för handeln och den övriga servicenäringen att ansöka om bidrag för utbildning som avser att öka jämställdheten mellan kvinnor och män på en arbetsplats. Bidrag kan också sökas för utbildning av arbetstagare som har föråldrad utbildning och vars arbetsuppgifter förändras i sådan grad och omfattning att det i annat fall finns risk för den anställde att mista sin anställning.

Det är också möjligt för handeln och den övriga servicenäringen att få bidrag för utbildning av anställda som är kortutbildade och som vid införande av datateknik får förändrade arbetsuppgifter.

Utöver dessa direkt arbetsmarknads- och jämställdhetspolitiska grunder för statligt stöd till personalutbildning kan bidrag även lämnas för utbildning av anställda inom industrin inför övergång till mer kvalificerade arbetsuppgifter. Syftet är att genom utbildning av personal undvika störningar i produktionen som beror på bristande yrkeskunskaper.

Detta särskilda utbildningsstöd till industrin bör ses som ett led i den tredje vägens ekonomiska politik, i vilken en ökning av industrins effektivitet utgör en förutsättning.

Fort- och vidareutbildning av personal är givetvis viktig inom alla branscher. Jag vill framhålla att sådan utbildning vanligtvis måste anses ligga inom arbetsgivarnas ansvarsområde, medan samhället främst svarar för den grundläggande yrkesutbildningen. Merparten av den personalutbildning som sker inom industrin finansieras också av företagen själva. Jag vill i det här sammanhanget även upplysa om att företag som har medel på förnyelsefonder inte kan få bidrag till sin utbildning annat än i undantagsfall.

Givetvis finns det, som Kurt Ove Johansson framhåller, även stora utbildningsbehov inom handeln. I den mån de är betingade av strukturella skäl och av avgörande betydelse för den enskildes möjlighet att få behålla sin anställning så kan bidrag för arbetsmarknadsutbildning i företag beviljas.

Anf. 9 KURT OVE JOHANSSON (s):

Herr talman! Jag tackar arbetsmarknadsministern för svaret. Även om jag inte är helt nöjd med vad arbetsmarknadsministern anfört så noterar jag med tillfredsställelse den positiva syn som arbetsmarknadsministern har på utbildningsbehovet inom servicenäringen och som genomsyrar hennes interpellationssvar.

Med tanke på vad arbetsmarknadsministern anfört i sitt interpellationssvar hade det kanske varit mera logiskt att komma fram till slutsatsen att handeln och annan servicenäring borde kunna få bidrag till arbetsmarknadsutbildning i företag på samma villkor som tillverkningsindustrin och att hon mera klart borde ha uttalat sig för detta.

Tanken och strategin bakom den bidragsform som vi nu diskuterar är att den skall användas för att motverka störningar i produktionen och att användas vid strukturella förändringar där utbildningsinsatsen är av avgörande betydelse för att arbetstagaren skall få behålla anställningen. Arbetsmarknadsministern har i sitt svar på ett utmärkt sätt redovisat dessa tankegångar.

Handeln, som är en del av servicesektorn, sysselsätter i dag ca 500 000 personer. Inom denna bransch finns många företag med anställda som måste få utbildning till mera kvalificerade arbetsuppgifter och som har en föråldrad utbildning. Det finns inom näringen en påtaglig risk för permittering eller uppsägning av arbetstagare.

Trots att problemen inom handelsnäringen står väl i överensstämmelse med målbeskrivningen i punkterna 1 och 3 i bidragsförordningens 3 § är möjligheterna att få utbildningsbidrag närmast obefintliga. Tycker verkligen inte arbetsmarknadsministern att detta är ganska orimligt?

I sitt svar räknar arbetsmarknadsministern upp olika situationer där det är fullt möjligt för handeln och övriga servicenäringar att ansöka om bidrag. Det kan det naturligtvis ha sitt intresse att göra. Men det är måhända ännu mera intressant att undersöka om det utgår några bidrag efter det att man ansökt. Vi kan då konstatera att av de bidrag som utgår så är det en anmärkningsvärt liten del som tillfaller företag och anställda inom service-sektorn. Det är i jämförelse med tillverkningsindustrin endast marginella bidrag som utgår.

Avslagen till företag inom servicesektorn duggar tätt när det gäller bidrag till viss arbetsmarknadsutbildning. Jag har förstått det så, att – som gällande regler nu tillämpas – det knappast anses vara mödan värt, om man tillhör servicesektorn, att ansöka om denna form av utbildningsbidrag.

För att få till stånd en bättre tingens ordning på detta område, måste man – tror jag – ändra 13 § i förordningen om bidrag till arbetsmarknadsutbildning i företag.

I 13 § sägs att bidrag till utbildning som avses i 3 § 1 och 3 mom. får lämnas endast till företag inom industrin. Det sägs klart och tydligt. Det finns såvitt jag förstår inte några som helst sakliga skäl att här skilja ut företag inom servicesektorn och frånhända dem möjligheten att på samma grunder som tillverkningsindustrin få bidrag till utbildning av anställda. Det kan väl inte heller vara arbetsmarknadsministerns uppfattning. Medger ändå inte arbetsmarknadsministern att utvecklingen inom servicenäringen talar för regelförändringar och för att en översyn av bestämmelserna i högsta grad är befogad?

Anf. 10 Arbetsmarknadsminister ANNA-GRETA LEIJON:

Herr talman! När det gäller arbetsmarknadsutbildning i olika enskilda fall kan ju bakgrunden variera. I många fall är det den enskildes situation som man i första hand tänker på när arbetsmarknadsutbildning blir aktuell. Det gäller ju också alla arbetslösa som kommer i fråga för arbetsmarknadsutbildning. Huvuddelen av den arbetsmarknadsutbildning som ges går ju ut på att stärka den enskildes situation, att göra det möjligt för en person att få ett jobb som han eller hon annars inte skulle kunna få. Det är ju därför som arbetsmarknadsutbildning ges.

En del av den arbetsmarknadsutbildning som bedrivs i företag har samma syfte: den enskildes personliga situation står alltså i centrum och utgör grundvalen för att arbetsmarknadsutbildning över huvud taget kan komma i fråga. Men när det gäller arbetsmarknadsutbildning i företag finns det också andra skäl. Det gäller t. ex. att – Margó Ingvardssons och min diskussion här tidigare handlade just om den saken – försöka utjämna könsskillnaderna på arbetsmarknaden.

Det här bidraget har funnits länge. Jag var själv upphovsmannen till detta bidrag. Det var på den tiden när jag var sekreterare i jämställdhetsdelegationen, som bildades på nyåret 1973. Tyvärr kan jag konstatera att bidraget har använts i väldigt liten utsträckning under alla de här åren, trots att man har gjort en del regelförändringar.

Men det finns också andra skäl för arbetsmarknadsutbildning i företag. Det finns faktiskt i hög grad sakligt grundade skäl till att vi har särskilda bestämmelser för industrin. När vi återtog regeringsmakten 1982 var det –

och det vet Kurt Ove Johansson mycket väl – i många avseenden ett besvärligt läge för den svenska ekonomin. Uvecklingen på arbetsmarknaden var i hög grad negativ och ogynnsam. En av grundorsakerna härtill var att det under en lång följd av år hade gått så dåligt för den svenska industrin. Vi tappade ungefär 150 000 industrijobb.

En av de saker som vi sade oss när vi kom tillbaka i regeringsställning – Kurt Ove Johansson och jag var eniga i den bedömningen – var att vi måste forma en politik som gör den svenska industrin starkare, mer konkurrenskraftig. Det var orsaken till utformningen av arbetsmarknadskungörelsen när det gällde utbildningsbidragen. Behovet av att få fart på den svenska industrin är alltså den sakliga bakgrunden till de skillnader som finns när det gäller vår hantering dels av industrin, dels av andra branscher. Den bakgrunden har fortfarande viss relevans, och därför är jag inte beredd att gå med på Kurt Ove Johanssons önskemål att andra branscher skall jämföras med industrin i detta avseende.

Anf. 11 KURT OVE JOHANSSON (s):

Herr talman! Det är ett ganska intressant resonemang som Anna-Greta Leijon för – hon argumenterar egentligen för att reglerna borde ändras. Visst är det sant, som Anna-Greta Leijon säger, att det råder enighet om den tredje vägens politik och att det därför gäller att få fart på den svenska företagsamheten och den svenska industrin. Anna-Greta Leijon måste ändå medge, att när man skall få fart på svensk industri är det mycket viktigt att det finns en servicesektor som fungerar väl och är effektiv – industrin och servicesektorn går där hand i hand. Det vore därför konstigt att hävda att utvecklingen av servicesektorn inte i samma grad skulle ligga inom ramen för den tredje vägens ekonomiska politik.

Anna-Greta Leijon anförde också vissa synpunkter som hade med jämlikhetssträvandena att göra. Det är särskilt intressant, därför att den bransch jag talar om, dvs. servicesektorn, sysselsätter många kvinnor. Bl. a. på handelsområdet är ett stort antal kvinnor i behov av ytterligare utbildning. Därför talar Anna-Greta Leijons argumentering för just sådana regelförändringar som jag här förespråkar. Det skulle kunna få stor betydelse för jämlikhetssträvandena för dem som är sysselsatta inom den offentliga servicesektorn.

Det måste för Anna-Greta Leijon framstå som konstigt att företagen inom serviceindustrin, som uppfyller samma kriterier som andra industriföretag, inte har samma möjligheter att få utbildningsbidrag. Jag är litet förvånad över att Anna-Greta Leijon så bestämt säger att regelförändringar på detta område inte kan förväntas ens i framtiden. Om Anna-Greta Leijon går hem och begrunder sin argumentering kommer hon nog att finna att det behövs förändringar.

Anf. 12 Arbetsmarknadsminister ANNA-GRETA LEIJON:

Herr talman! Jag tror att det kommer att göras regelförändringar inom arbetsmarknadsutbildningen i framtiden. Det har gjorts förändringar tidigare, och det vi nu talar om är exempel på sådana. Jag håller det för högst

Prot. 1986/87:53
13 januari 1987

*Om bidrag till viss
arbetsmarknadsutbild-
ning i företag*

troligt, därför att arbetsmarknadsutbildningen har den karaktären att den skall vara flexibel och fånga upp behoven.

Vi måste vara beredda att företa förändringar även i framtiden.

Vidareutbildning är nödvändig för många enskilda individer i det svenska samhället, men den är också nödvändig för olika branschers utveckling. Det gäller både för handeln och andra servicesektorer, såväl inom den privata som inom den offentliga delen av arbetsmarknaden, och för industrin. Huvuddelen av vidareutbildningen måste ligga på arbetsgivarna. Det finns inga möjligheter att vi från arbetsmarknadsutbildningens sida kan svara upp mot alla de krav på vidareutbildning som ställs i det svenska samhället. Det måste vara en självklar uppgift för arbetsgivaren att se till att det anordnas personalutbildning – den skall vara grunden.

Arbetsmarknadsutbildningen är ett tillskott där det finns särskilda skäl att gå in med sådan. Därför är den här typen av arbetsmarknadsutbildning bara en liten del av all den vidareutbildning som sker på den svenska arbetsmarknaden, och så skall det fortgå att vara, menar jag. Arbetsgivaren måste själv se till att hans produktion bär kostnaden också för en sådan väsentlig del som personalutbildningen är. Där är det ingen skillnad mellan olika branscher. Jag kan möjligtvis tänka mig att handeln i alla avseenden inte har varit lika angelägen att ta dessa kostnader som en del andra branscher har varit.

Det finns faktiskt, för att räta upp den svenska ekonomin och ta itu med våra bekymmer med underskott i bytesbalansen, speciella skäl att se till industrins behov. Jag är helt medveten om, som Kurt Ove Johansson också säger, att det finns ett samspel mellan olika branscher, att industrin inte själv kan stå helt på egna ben, att den är beroende av såväl den privata som den offentliga tjänstesektorn. Självklart är det så. Ändå finns det från arbetsmarknadssynpunkt en speciell anledning för oss att när vi hade tappat 155 000 industrijobb skapa förutsättningar för ett annat läge. Det var därför den här typen av utbildning kom till.

De sakliga skälen finns alltså för denna skillnad. Jag menar att de fortfarande kvarstår.

Anf. 13 KURT OVE JOHANSSON (s):

Herr talman! När det gäller ansvaret för utbildningen har inte jag någon annan uppfattning än den som Anna-Greta Lcijon här har anfört, att det i princip måste vila på arbetsgivaren. Men jag menar att det egentligen inte är det vi diskuterar. Det är litet av att slå in öppna dörrar, tycker jag. Vad vi egentligen diskuterar är att om servicenäringsarna uppfyller samma kriterier som ger företag på industrisektorn möjligheter att få bidrag till utbildning, är det ganska orimligt att inte samma möjligheter ges också inom servicesektorn.

Vi kan t. ex. titta på 3 § i bidragsförordningen, punkt 1. Där står det att bidrag kan lämnas i samband med utbildning till mer kvalificerade arbetsuppgifter, för att motverka störningar i produktionen som beror på bristande yrkeskunskaper hos de anställda. I punkt 3, som också gäller för industrin, står det att bidrag kan lämnas när det finns påtaglig risk för permittering eller uppsägning av arbetstagare. Det är dessa kriterier, i punkterna 1 och 3, som gäller industriföretagen. Men de gäller i lika hög grad många företag som har

sin verksamhet inom servicesektorn. Man för ett ohållbart resonemang om man säger att situationen inte har förändrats och att dessa företag inte bör ha möjligheter att få sådana här bidrag. De uppfyller ju kriterierna. Jag tycker, Anna-Greta Leijon, att det sunda förnuftet talar för att lika regler borde gälla på detta område.

Överläggningen var härmed avslutad.

4 § Svar på interpellation 1986/87:89 om järnvägens kapacitet på sträckan Stockholm-Södertälje

Anf. 14 Kommunikationsminister SVEN HULTERSTRÖM:

Herr talman! Pär Granstedt har med hänvisning till planer på en ny järnvägssträckning mellan Flemingsberg och Järna ställt följande frågor till mig:

1. Hur avser regeringen att säkerställa att SJ:s planer på en järnväg genom Grödinge får en tillräckligt ingående prövning ur miljösynpunkt, ur kulturhistorisk synpunkt och med hänsyn till friluftslivets särskilda behov i storstadens närhet?

2. Avser regeringen att överväga också andra sätt att öka järnvägens kapacitet mellan Stockholm och Södertälje än genom den föreslagna Grödingebanan?

Staten, SJ och Stockholms läns landsting har träffat en överenskommelse om utbyggnad av järnvägsanläggningarna i Stockholmsregionen, det som populärt kallas Stockholmspaketet. Av trafikskäl förutsatte SJ att linjen Flemingsberg-Järna skulle dras över Grödinge. Spårutbyggnaden på denna linje syftar till att utöka kapaciteten på spårnätet för pendeltågstrafiken samt för att möjliggöra att SJ:s fjärrtågstrafik kan utvecklas vidare.

Enligt vad jag erfarit har den projektering, som SJ för närvarande slutför, skett i nära samråd med riksantikvarieämbetet, berörda kommuner och markägare samt med företrädare för bl. a. naturvård. För den sträckning som nu är aktuell har också hänsyn tagits till framförda erinringar. Sträckningen är sålunda något längre och därmed dyrare än den ursprungliga. Dessutom finns planer på att låta delar av banan gå i tunnel för att ytterligare minska störningarna för det rörliga friluftslivet.

Den formella prövningen av bansträckningen avses komma att ske genom att SJ till regeringen lämnar in en begäran om tillstånd till expropriation av mark för Grödingebanan. Ärenden som berör den aktuella järnvägssträckningen kommer att beredas på ett sådant sätt att en allsidig prövning av de allmänna intressen som berörs, bl. a. friluftsliv och kulturminnesvård, säkerställs.

Vad avser Pär Granstedts andra fråga – om regeringen överväger andra sätt att öka järnvägens kapacitet mellan Stockholm och Södertälje – förutsätter jag att alternativa förslag att klara den ökade tågtrafiken kommer att prövas inom ramen för det beredningsarbete som jag tidigare nämnde.

Anf. 15 PÅR GRANSTEDT (c):

Herr talman! Jag ber att få tacka kommunikationsministern för svaret på min interpellation.

Att man försöker skapa en förbättrad järnvägskapacitet mellan Södertälje och Stockholm är naturligtvis mycket värdefullt och viktigt. I dessa dagar kanske vi också kan hysa en from förhoppning om att en dag få tåg och järnvägar som tål kyla. Men vi vet att även vid ett mildare klimat än det vi har just nu är det en ordentlig överbelastning och ganska mycket trafikproblem på denna sträckning.

När man nu försöker lösa problemen genom att bygga en ny järnvägssträckning från Flemingsberg till Järna dyker det upp en del svårigheter. Det område – Grödinge – som järnvägssträckningen är tänkt att gå igenom är ett intressant och värdefullt område både ur natur- och miljösynpunkt och ur kulturminnessynpunkt. Området är viktigt för det rörliga friluftslivet, vilket är lätt att inse när man tänker på hur nära det är mellan dessa bygder och mycket stora befolkningskoncentrationer. Ett av Stockholmsregionens finaste friluftsområden, Lida, ligger här. Det finns gott om gamla boplatser från stenåldern och från andra epoker. Vid Korsnäs finns t. ex. en av de äldsta och finaste i landet. Området är klassat som riksintresse för det rörliga friluftslivet.

Herr talman! Detta gör att järnvägsplanerna har väckt stor oro bland de boende i trakten och bland andra människor som idkar friluftsliv här. Det är visserligen riktigt som kommunikationsministern säger att SJ vid utformningen av linjesträckningen har tagit vissa hänsyn till de invändningar som har rests. Men verkligheten är kanske inte fullt så bra som det antyds i kommunikationsministerns svar. Även med de sträckningar som nu skisseras blir ingreppen mycket stora. Det blir stora störningar i friluftsområdena, viktiga områden skärs mitt itu, och man får bullerstörningar osv. Det blir också stora ingrepp i områden som är högintressanta ur kulturminnessvårdens synvinkel. Därför är oron inom hembygds- och miljöorganisationer på Södertörn fortfarande mycket stor. När man skall ta slutlig ställning till järnvägssträckningen är det viktigt att säkerställa att dessa miljö-, friluftslivs- och kulturintressen tillmäts tillräckligt stor betydelse. Det är bakgrunden till att jag har ställt interpellationen.

Nu försäkrar kommunikationsministern att man verkligen kommer att låta ärendet få en allsidig prövning. Jag hoppas att man kan ta det ad notam. Ibland får man en känsla av att det blir som SJ nu har bestämt sig för och att de intressen i en annan riktning som kan finnas redan är bokstavligt talat överkörda.

När man hör hur positivt kommunikationsministern uttalar sig om att SJ har tagit hänsyn till miljöintressena blir man litet bekymrad. Men jag hoppas att man får ta fasta på det som sägs i svaret, nämligen att det här kommer att ske en allsidig prövning och att man kommer att pröva också alternativa lösningar.

Det finns naturligtvis andra sätt att öka bankapaciteten. Dels kan man tänka sig att i mycket större utsträckning än vad som nu föreslås dra järnvägen i tunnel, dels har man diskuterat möjligheten att öka kapaciteten längs den befintliga bansträckningen. Det kanske inte är nödvändigt att ha

dubbelspår hela vägen – man kan t. ex. se till att det finns tillräckligt med omkörningssträckor, så att man ändå får en väsentlig kapacitetsökning. Det är sådant man måste pröva förutsättningslöst och väga mot de stora miljöingrepp som den här järnvägen såsom den nu föreslås kommer att innebära på Södertörn. Södertörn är ett område som redan har fått ta ganska mycket stryk från miljösynpunkt och där det är många projekt på gång som skulle kunna innebära ökade miljöbelastningar för detta känsliga område, som så många människor är beroende av för sitt friluftsliv och för sin rekreation.

Överläggningen var härmed avslutad.

5 § Svar på interpellationerna 1986/87:91 och 116 om föreslagna personalinskränkningar inom lotsväsendet i Stockholms län

Anf. 16 Kommunikationsminister SVEN HULTERSTRÖM:

Herr talman! Pär Granstedt har frågat mig om regeringens uppfattning om statens ansvar för säkerhet och service i våra skärgårdsområden. Anledningen till interpellationen är sjöfartsverkets planer på indragning av vissa tjänster inom lotsväsendet i Stockholms län.

Gunnel Liljegren har frågat mig om jag är beredd att medverka till att lotsstationen på Landsort bibehålls med i stort sett nuvarande funktioner.

Jag kommer att besvara interpellationerna i ett sammanhang.

Sjöfartsverkets uppgifter i farledssystemet är att verka för en effektiv och säker framkomlighet för sjöfarten. Verket svarar samtidigt för att verksamhetens omfattning avvägs mot kravet på full kostnadstäckning. Den affärs-mässiga inriktningen av verksamheten kräver ett ständigt arbete i rationaliserande och effektiviserande syfte för att begränsa behovet av avgiftshöjningar.

För att de statliga myndigheterna skall kunna tillhandahålla sina tjänster till en så låg kostnad som möjligt, måste de naturligtvis sträva efter en så effektiv och rationell organisation som möjligt. Rationaliseringssträvandena får dock inte leda till ett otilfredsställande resultat totalt sett när det gäller tillgång till värdefull service etc.

I fråga om de myndigheter som har verksamhet längs våra kuster kan besparingar – och då särskilt personalminskningar – hos en myndighet få betydande återverkningar för andra samhällsintressen. Personalinskränkningar bör därför inte ske utan att huvudmännen för övriga berörda verksamheter fått möjlighet att redovisa hur den planerade åtgärden skulle påverka deras verksamhet.

För att effekterna av en planerad minskning av bemanningen längs kusterna skall få en allsidig belysning, beslutade riksdagen år 1982 om en särskild handlägningsordning för dessa frågor. Denna innebär att en myndighet som planerar en personalinskränkning som har direkt betydelse för tillsyn och övervakning av våra kuster skall samråda med länsstyrelsen i resp. län. Om länsstyrelsen och berörda myndigheter inte kan enas skall frågan hänskjutas till regeringen.

Skrivelser om sjöfartsverkets planerade personalförändringar inom lotsväsendet i Stockholms län kommer att behandlas av regeringen. Jag är inte beredd att föregripa regeringens prövning av dessa skrivelser.

Anf. 17 PÅR GRANSTEDT (c):

Herr talman! Jag ber att få tacka kommunikationsministern för svaret också på denna interpellation. Det finns ett gammalt talesätt att den ena handen inte vet vad den andra gör. Ibland får man en känsla av att det talesättet kanske särskilt syftar på statliga myndigheter. Det är slående hur myndigheter litet då och då tenderar att sätta krokben för varandra, hur en myndighet, för att göra något som kan vara klokt ur dess egen synpunkt, ställer till trassel för andra, och man får sammantaget en effekt som helt strider mot det man ur övergripande synpunkt ville åstadkomma.

En levande skärgård är något som det finns en stor uppslutning kring. I alla partier känner vi att det är viktigt att vår skärgård är befolkad och att den är vid liv året runt – inte bara under juli och augusti. Det finns många starka skäl för att man på olika sätt försöker uppmuntra skärgårdsboende och skapa goda livsbetingelser för de människor som finns i skärgården. Dels har vi ett allmänt regionalpolitiskt skäl, något som ligger åtminstone mitt parti varmt om hjärtat – man skall kunna bo och arbeta över hela landet, även i skärgården –, dels spelar skärgården en fantastiskt stor roll för vårt friluftsliv. Dess roll som rekreationskälla för hundratusentals människor är i hög grad beroende av att det finns en bofast skärgårdsbefolkning.

Dessutom utgör skärgården en gränzson för Sverige som är mycket känslig ur säkerhetspolitisk synvinkel. En bofast skärgårdsbefolkning, människor som kan skärgården och som är vana vid sjön och de betingelser som finns där är det bästa värdet mot olika typer av ovälkomna påhållningar. Allt detta talar samfällt för att vi måste vara utomordentligt aktsamma om den befolkning och den infrastruktur som finns i skärgården och undvika alla åtgärder som kan innebära försämrade livsvillkor för de människor som lever i skärgården.

Ibland får man en känsla av att sjöfartsverket på något sätt har förklarat krig mot det synsättet. Den nedläggningspolitik som vi upplever, inte bara i Stockholms skärgård utan längs alla våra kuster, går stick i stäv mot dessa övergripande ambitioner. Förslagen om nedskärningar och indragningar på Svartklubben och Landsort är bara exempel, men mycket flagranta exempel, på detta.

Nackdelarna ur allmän samhällssynpunkt med de åtgärder som sjöfartsverket nu överväger är uppenbara. Till att börja med innebär de att ett antal arbetstillfällen försvinner i skärgården. Där är varje arbetstillfälle betydelsefullt. Åtgärderna innebär naturligtvis att den service som dessa lotsplatser skall ge sjöfarten försämras i och med en sämre bemanning ute i skärgården. De innebär en försämrad säkerhet, inte bara för handelssjöfarten, som naturligtvis är den viktigaste målgruppen för sjöfartsverkets och lotsarnas verksamhet, utan också för det rörliga friluftslivet. Vi vet att fritidssjöfarten ökar alltmer inte minst i Stockholms skärgård. Åtgärderna innebär en försämrad säkerhet också för fiskerinäringen, som är något av en ryggrad i

skärgårdens ekonomiska tillvaro. Till detta kommer att lotsplatserna har en väldigt viktig säkerhetspolitisk betydelse ur bevakningssynpunkt.

Det borde därför vara självklart att ur en övergripande samhällssynpunkt säga nej och stoppa dessa indragningar vid Svartklubben och Landsort. Detta är nog inte heller det enda sättet att åstadkomma rationaliseringar i sjöfartsverket. Mycket talar för att man i stället för att göra indragningar ute i havsbåndet skulle genom åtgärder inne i landet kunna tillgodose en del av de rationaliseringsbehov som föreligger. Men det är kanske internt svårare att få förståelse för den typen av åtgärder. Det har i alla händelser framförts konkreta förslag till sådana åtgärder.

Nu aviserar kommunikationsministern en allsidig prövning av dessa frågor, och hans svar är hållet i en ton som inger förhoppningar om att man kommer att ta ordentliga hänsyn. Det skulle vara värdefullt att få ett klart uttalande från kommunikationsministern här i dag om att de hänsyn som jag har pekat på här verkligen kommer att få en avgörande betydelse när regeringen slutligt prövar sjöfartsverkets neddragningsförslag.

Anf. 18 GUNNEL LILJEGREN (m):

Herr talman! Jag vill tacka kommunikationsministern för svaret på min interpellation, och det inte bara pliktskyldigast och formellt. Svaret inger faktiskt förhoppningen att de åtgärder som sjöfartsverket aviserat när det gäller Landsort inte kommer att verkställas utan den förhandling med länsstyrelsen som författning SFS 1982:136 föreskriver. Man måste då utgå från att samrådet inte kommer att gälla en liten bit i taget utan en samlad bedömning av konsekvenserna av varje steg i den planerade successiva utarmningen av Landsort.

Visst är det en bakvänd politik att betala statligt skärgårdsstöd och regionalt skärgårdsstöd – i Stockholms län vill jag minnas att det uppgår till 70 milj. kr. – och samtidigt förkasta det naturliga stöd som kan hålla skärgården levande: underlag för affär, post, båttrafik.

Är det då för skärgårdsbefolkningens skull som vi skall bibehålla bemanningen på Landsort? Nej, det är bara en av de gynnsamma bieffekterna. Mycket av det som skall göras administrativt kan göras såväl i Landsort som i Södertälje – varför inte då bibehålla Landsort för trafikinformation, lotsplanering etc.? Reducering av övertalig personal genom naturlig avgång, som det bl. a. talas om i sjöfartsverkets planering, kan ske lika väl i Södertälje som i Landsort. Ett bortfall av sex arbetstillfällen i Södertälje – eller ett uteblivet tillskott – har marginell betydelse, medan det för Landsort handlar om samhällets liv eller död.

Våren 1984 ställde jag en fråga till dåvarande kommunikationsministern med anledning av sjöfartsverkets samordningsförslag. Dess bättre blev åtgärderna inte aktuella den gången. Men nu är man där igen. Om Södertälje inte klarar de ökande arbetsuppgifterna med oförändrad bemanning utan tvingas nyanställa har man bara vunnit minskningen på Landsort mot ökningen i Södertälje, men samtidigt förlorat många av de positiva bieffekterna av Landsorts bemanning. Under de sista tio åren har Landsort gjort genomsnittligt ett trettiotal sjöräddningsingripanden per år – många av dem i

stället för ett större sjöräddningspådrag. En aldrig så avancerad elektronik utgör ingen ersättning – man måste vara på platsen.

Med den tänkta bemanningen av två båtsmanslag klarar man inte dygnetruntbemanning av lotsutkiken – skärgårdens vakande öga försvinner.

Det är många fler än jag som seglat längs våra kuster och med sorg i hjärtat kunnat konstatera hur fyrar avbemannats och lotsplatser lagts ner. Men någonstans går en smärtgräns, och i Stockholms ytterskärgård finns det i dag katastrofberedskap bara vid Söderarm, Sandhamn och Landsort. Det är långt mellan dessa punkter. På Landsort kommer det inte att finnas folk som kan lägga ut länsar vid en eventuell oljeolycka, inte folk nog att sköta löpande underhåll av båtar och utrustning, inte att betjäna marinen och meteorologerna.

Sjöfartsverket borde ta fasta på den egna personalens förslag till rationaliseringar – det vore välmotiverat ur både ekonomisk och samhällsmoralisk synpunkt. Själv har sjöfartsverket inte presenterat några ekonomiska kalkyler som underlag för sina långtgående förslag.

Den här frågan brådskar. Rationaliseringarna avses vara genomförda till den 1 juli 1987. Kan man räkna med att det samråd med länsstyrelsen som författningen förutsätter kommer till stånd med det allra snaraste? Anser sig inte statsrådet Hulterström ansvarig för att sjöfartsverket, som ju är en av regeringens förlängda armar, följer författningens ord och anda?

Herr talman! Jag har ingen annan uppfattning än Pär Granstedt i den här frågan, och jag hoppas att statsrådet Hulterström gör vad på honom ankommer för att Landsort inte skall avbemannas på det sätt som föreslagits.

I detta anförande instämde Alf Wennerfors (m).

Anf. 19 TOMMY FRANZÉN (vpk):

Herr talman! Det har många gånger i riksdagen talats om att vi skall främja levande skärgårdar. Här har vi fått ytterligare ett bevis på att det finns risk för att man trots riksdagens klara uttalande på den punkten kommer att gå motsatt väg.

Frågan om levande skärgårdar innebär ju inte bara att det skall kunna vara människor där ute under sommartid, när fritidsbåtsåkandet är som störst. Framför allt måste man ha som en utgångspunkt att det finns en levande skärgårdsbefolkning med all den kunskap och all den erfarenhet en sådan befolkning har av skärgårdsliv.

En annan utgångspunkt är självfallet de olika arbetsuppgifter som finns ute i skärgården. Vi kan nu bortse från sjöfartsverkets direkta ansvarsområde. Att se till att det skall finnas arbete åt alla i landet är en uppgift som faller på regeringen. Det är trots allt så, att skulle man ta bort de arbetsplatser som ändå lotsplatsen, utkiken och trafikinformationen innebär – och sannolika skäl talar för att detta skulle ske i förlängningen – så medför det att man måste skapa konstlade eller verkliga arbetsuppgifter genom arbetsmarknadsverket eller på annat sätt. Det är ändå en alldeles galen väg att gå.

Dessutom skulle ett ingrepp på Landsorts lotsplats – i det här fallet – medföra att man tar död på den del av infrastrukturen som själva lotsplatsen innebär. Det skulle också sannolikt medföra att postkontoret och affären

skulle försvinna. Kanske skulle det också bli försämringar i båttrafiken.

Här gäller det alltså stora frågor för de människor som bor i skärgården. Det finns också många samhälleliga skäl för att de skall kunna vara kvar där. Ett skäl är sjösäkerheten. Med nuvarande utbyggnad finns möjlighet till optisk utkik, som man inte klarar genom överförande teknik. Det går inte att med tekniska hjälpmedel ersätta levande människor i havsbandet. Det gäller bevakning av olika radiokanaler, VHF lika väl som pr-radio. VHF kan visserligen länkas, men pr-radion går inte att länka, och den är av mycket stor betydelse för sjösäkerheten och för fritidsbåtsfolket – under sommarhalvåret i varje fall. Man kan inte ropa på hjälp genom pr-radion och tro att det skall höras inne i Södertälje.

Utöver detta fullgörs i dag arbetsuppgifter åt SMHI i form av väderobservationer. De dagar när issituationen är påträngande har man exempelvis en kontinuerlig bevakning av issituationen, inte bara i farlederna förbi Landsort utan framför allt i kustbandet utanför Landsort.

Sjöfartsverkets handläggning av denna fråga har, i varje fall enligt mitt förmenande, varit klantig. Vid den MBL-förhandling som förekom den 18 december förra året utnyttjade man i stort sett MBL så som många av dess belackare, när MBL en gång infördes, sade att det skulle komma att bli: man tutade och körde sedan över personalrepresentanterna. Man tog ingen som helst hänsyn till deras idéer. Det är klart att sjöfartsverket inte heller tidigare har haft något gott rykte när det gäller framfarten med personalen eller när det gäller avbemannning av fyrar, nedläggning av lotsplatser osv.

Dessutom har man *inte* – och det är det viktiga, tycker jag – i det avseende som gäller sjöfartsverket kunnat påvisa några besparingar. Det har inte kunnat anges vad det hela skulle innebära i pengar. Härvidlag kan det tänkas att det är samma utgångspunkter eller t. o. m. sämre utgångspunkter än tullverket har när man strävar efter att lägga ner sambandscentralen i Gryt – detta har i periferin en viss anknytning till det vi nu diskuterar.

Och framtiden då? Vi vet att det i vart fall är mycket som talar för att det blir en utbyggnad av raffinaderiet i Nynäshamn samt att det blir en ammoniakanläggning i Nynäshamn, vilket i sig skulle innebära en väsentligt ökad sjöfart förbi Landsort med fartyg som har vissa miljöfarliga ämnen ombord. Farorna på det området ökar alltså. Vidare vet vi att – som jag sade tidigare – post och affär kan gå åt skogen. Försvarsintressena finns med i bilden; man måste upprätthålla utkik osv. Vi har att ta hänsyn till naturvårdsintressen, sjöräddningsintressen, SMHI:s intressen och inte minst yrkesfiskarnas intressen.

Jag konstaterar att svaret på de interpellationer som framställts kan ses som en positiv viljeyttring. Kommunikationsministern säger att det inte får bli fråga om "ett otillfredsställande resultat totalt sett när det gäller tillgång till värdefull service etc." Jag utgår från att regeringen tar på sig det övergripande ansvaret – något som sjöfartsverket inte vill göra – och att den viljeyttring jag nämnde kommer att få detta uttryck.

En sista fråga: När prövar regeringen det här ärendet?

Anf. 20 YLVA ANNERSTEDT (fp):

Herr talman! Det svar som kommunikationsministern gett om lotsväsen-
det i Stockholms län tycker jag är ganska hoppningivande för Landsorts del.
Jag vill understryka det som jag tycker är den springande punkten i svaret:
"När det gäller de myndigheter som har verksamhet längs våra kuster kan
besparingar – och då särskilt personalminskningar – hos en myndighet få
betydande återverkningar för andra samhällsintressen."

Det förslag som sjöfartsverket presenterat är ett praktexempel härvidlag.
Man avser att dra in sex tjänster från lotsstationen på Landsort – en plats som
har 36 invånare – för att lägga dessa tjänster i Södertälje, som har 80 000
invånare. Trots att jag själv är södertäljebo anser jag att ett tillskott på sex
arbetstillfällen i Södertälje är av försumbar betydelse i jämförelse med
förlusten av sex arbetstillfällen på Landsort.

Dessutom är tusentals fritidsskeppare och fiskare i Södertäljeområdet
mycket mer betjänta av en lotsstation på Landsort än av en sådan i
Södertälje. Förslaget om överföring av arbetsuppgifterna är också så
konstruerat att de mest intressanta uppgifterna försvinner från Landsort.
Resultatet på sikt blir naturligtvis att de låt mig säga utarmade arbetsuppgif-
ter som kommer att återstå inte blir tillräckligt attraktiva för att hålla kvar
människorna på Landsort. På en så liten plats som Landsort får varje
arbetstillfälle mycket stor betydelse för att det skall gå att bibehålla
fundamental samhällsservice som post, affär och kommunikationer.

När man betraktar sjöfartsverkets förslag framgår det klart att den ena
handen inte vet vad den andra gör. Utan att presentera några ekonomiska
kalkyler säger sjöfartsverket att det skall bli möjligt att spara 2 milj. kr.
Samtidigt satsar staten ett antal miljoner i arbetsmarknadspolitiska åtgärder,
och landstinget ger – som vi hörde – 70 milj. kr. till skärgården. Nog är det väl
vettigare att se till att de för skärgården självklara och naturliga arbetstillfäl-
lena får vara kvar än att först rationalisera bort dessa arbetstillfällen och
sedan ägna sig åt konstgjord andning i form av transportstöd, utvecklings-
fond, glesbygdsfond och diverse skärgårdstiftelser samt andra arbetsmark-
nadspolitiska åtgärder.

Det finns ytterligare en aspekt, nämligen den säkerhetspolitiska. Vi vet att
främmande ubåtar opererar i vår skärgård. Samtidigt som försvaret går ut i
massmedia och vädjar till allmänheten att hålla ögonen öppna för vad som
händer längs våra kuster, tänker en annan myndighet dra in utkiken på
Landsort, som har en utomordentligt stor betydelse i ett känsligt försvarsom-
råde. I ett radioinlägg i Radio Stockholm för en tid sedan uttalade en
företrädare för försvaret att det vore mycket olyckligt om så skulle ske och att
man i stället skulle behöva flera utkikar längs kusten. Det verkar som om
skärpan i den särskilda handläggningsordning som statsrådet talar om i svaret
inte har varit tillräcklig utan att det finns anledning att se över den igen.

Kommunikationsministern talar i slutet av svaret om att regeringen
kommer att behandla frågan. Jag vill då göra en komplettering till de tidigare
ställda frågorna. När kommer detta att ske, och är kommunikationsministern
beredd att medverka till att inga förändringar i organisationen görs innan
något regeringsbeslut är fattat?

Anf. 21 Kommunikationsminister SVEN HULTERSTRÖM:

Herr talman! I de föregående inläggen har det framförts en rad skäl till att man bör ägna särskild uppmärksamhet åt förändringar av denna karaktär som kan vara aktuella i skärgården och utefter kusterna. Man har talat om behovet av en levande skärgård och upprätthållandet av en tillfredsställande bevakning när det gäller fritidsbåtar och sjöräddning, m. m.

Jag skall inte kommentera alla argument som har framförts av tidigare talare, men jag vill säga att det måste vara dessa motiveringar som låg till grund då riksdagen fattade sitt beslut om en alldeles särskild handläggningsordning när det gäller statliga tjänster som berör förhållandena utefter våra kuster. Att man då var mycket noga tar jag som ett uttryck för den vikt man lägger vid denna typ av förändringar och att det är också däri som vi nu i riksdagen kan ha en diskussion om ett ärende som i *nuläget* berör två tjänster inom det stora sjöfartsverkets administration. Ända ner på denna nivå, dvs. i det stora sammanhanget så relativt små förändringar, har man alltså infört en särskild handläggningsordning därför att man anser att förändringar av detta slag är särskilt känsliga när de berör kustområdena.

Flera av talarna har ställt frågor till mig om när detta ärende kommer att behandlas i regeringen. Med anledning av detta får jag påpeka att detta ännu inte är något regeringsärende. Den handläggningsordning som man tillskapade innebar att denna typ av frågor skulle bli regeringsärenden endast i de fall då vederbörande statliga verk och länsstyrelsen inte kunde komma fram till en gemensam lösning. Det innebär att detta ärende ännu inte har aktualiserats hos regeringen i annan form än att vi har fått in vissa skrivelser med anledning av den diskussion som sjöfartsverkets förslag har orsakat. Men frågan är fortfarande föremål för behandling hos länsstyrelsen i Stockholms län, och utgångspunkten bör åtminstone tills vidare vara att länsstyrelsen med sin kännedom om de lokala förhållandena och om behovet av resurser för att motverka en avfolkning av dessa områden kan framlägga förslag till konstruktiva lösningar på hur denna fråga skall hanteras i fortsättningen. Detta var också meningen med den särskilda handläggningsordning som riksdagen beslutat om.

Jag utgår från att detta ärende bli föremål för en allsidig prövning från länsstyrelsens sida och att det i och med den behandlingen kommer fram synpunkter på hur man skall kunna undvika de effekter som många här är oroade för samt att vi då skall få en slutlig behandling av frågan, som innebär att man inte får de oönskade effekter för skärgården som här har uttalats farhågor för. Vi får se när frågan är behandlad i de instanser som den enligt den av riksdagen beslutade ordningen skall behandlas i.

Anf. 22 HANS-ERIC ANDERSSON (s):

Herr talman! Det har sagts många kloka och förståndiga saker i denna fråga i tidigare inlägg, och jag vill rent allmänt instämma i det som framförts. Bara några ytterligare synpunkter.

Regeringsföreträdare har i olika sammanhang understrukt att det numera i regionalpolitiken är viktigt att olika politikområden samverkar. Dessutom har man fört diskussioner med privata företag om att medverka för att

åstadkomma en bättre regionalpolitik. Jag tycker att den här frågan är en typisk regionalpolitisk fråga, även om den berör Stockholm.

Jag ställde för en tid sedan till statsrådet Hultström en fråga av egentligen samma karaktär men i större skala, nämligen om posten. Posten handlar på samma sätt som sjöfartsverket nu tänker göra och lägger sitt regionkontor för Stockholms södra region vid Slussen utanför det område som kontoret skall administrera och därmed helt bortser från uttalanden från riksdag, regering, länsstyrelse och landsting om hur statliga arbetsplatser inom Stockholms län skall placeras med tanke på regionalpolitiska behov. Det kan inte vara så att statliga myndigheter i fortsättningen direkt saboterar uttalade mål. Jag tycker att statsrådet Hultströms svar lugnar. Det blir annars meningslöst för t.ex. kommuner och landsting att satsa pengar, ganska mycket pengar, på att åstadkomma arbetsplatser, ibland konstlade, i skärgården, om sjöfartsverket verkligen skulle tillåtas att få dra in arbetsplatser som så naturligt hör hemma i skärgården.

Anf. 23 PÄR GRANSTEDT (c):

Herr talman! Det är naturligtvis riktigt som statsrådet Hultström säger att den särskilda handläggningsordningen beror på att skärgårdarna är så känsliga för den här typen av ingrepp. Det kanske också bör understrykas att även om sjöfartsverket nu i första vändan aktualiserat två tjänster, har sjöfartsverket redovisat planer på betydligt större inskränkningar än dessa två tjänster. Detta har naturligtvis lett till den kraftiga reaktionen i dag.

Men det viktiga trots allt är inte att ha en bra handläggningsordning, utan det viktiga är vilka politiska ambitioner de som sist och slutligen skall fatta beslut har. Detta är orsaken till att vi har ställt frågor till kommunikationsministern. Att det här blir ett regeringsärende anser jag oundvikligt, om inte sjöfartsverket drar tillbaka sina planer. Vi vet redan nu att många av de berörda myndigheterna kommer att motsätta sig förslaget. Oenighet om huruvida detta blir ett regeringsärende vågar vi väl redan konstatera föreligger.

Det intressanta är därför vilken principiell syn regeringen har på den här typen av inskränkningar och vilken vikt tillmäter man det som vi har tagit upp under diskussionen i dag: den regionalpolitiska aspekten, serviceaspekten, säkerhetsaspekten och den säkerhetspolitiska aspekten. Kommer man att låta detta väga tyngre än de eventuella rationaliseringsvinster som sjöfartsverket kan uppvisa? Det är tveksamt om det ens blir några rationaliseringsvinster.

Jag tycker också att det är dags att ställa sig frågan om inte tiden nu är mogen att införa ett principiellt stopp för indragning av statliga tjänster i skärgårdarna. Jag tror nämligen att man inte längre kan dra in statliga tjänster, vare sig inom sjöfartsverket eller andra verk, utan att det får mycket negativa konsekvenser för sysselsättning, service och infrastruktur i våra skärgårdar.

En fråga som statsrådet Hultström borde tänka på är: Varför inte införa ett stopp för indragning av statliga tjänster i våra skärgårdar om det inte finns utomordentligt speciella skäl för en indragning? Då skulle vi slippa den här typen av omgångar, som ändå med all rimlighet måste leda fram till att de

föreslagna indragningarna stoppas. Det är ju en byråkratisk omgång som nu genomförs. Också den är mycket resurskrävande. Den skapar visserligen sysselsättning, men tyvärr inte i skärgården, utan vid administrativa kontor i Stockholm, där det ändå finns sysselsättning.

Wilken vikt tänker regeringen tillmäta de aspekter som jag har tagit upp? Är tiden mogen för att sätta stopp för alla indragningar av statliga tjänster i skärgården?

Anf. 24 GUNNEL LILJEGREN (m):

Herr talman! Man talar i nuläget om indragning av två tjänster. Men på sikt skulle bemanningsplanen resultera i en neddragning till tolv tjänster, alltså två båtsmanslag, och en tjänst på Landsort. Att det skulle bli så är inte en illvillig tolkning av oss från oppositionen, utan det har både de berörda och Nynäshamns kommun, som kämpar för att få behålla Landsort intakt, kunnat utläsa. De har gjort samma tolkning.

Det gäller inte bara indragningar utan också förändringar beträffande arbetsätt, kompetens och utbildning. Så t.ex. tjänstgör lotsarna från Landsort också på leden Landsort-Stavsnäs. I framtiden skulle Södertäljelotsarna utbildas för Landsort-Mälaren, och den kompetens som i dag finns på Landsort och som utgör en reservkompetens för Landsort-Stavsnäs skulle försvinna, med de nackdelar som det innebär för säkerheten i skärgården.

Sjöfartsverket avser alltså att reducera grundbemanningen till tolv plus en. Det är för litet för att klara en dygnetruntbemannad utkik, för litet för att utföra prickningar och underhållsarbete samt tjänster åt andra myndigheter. Och det räcker som sagt inte som tillskott till skärgårdssamhällets underlag för post- och åretruntrafik med båt.

Allt balanserar redan i dag på marginalen. Landsort skulle med de här indragningarna bli hemvist enbart för sommargäster och inte som nu vara ett levande skärgårdssamhälle. Har man som Landsort 2 600 bordningar – det är sju åtta bordningar per dygn – borde det kunna bära den lilla egenadministration som man har i dag. Det passerar ju 12 000 fartyg av vilka 8 000 per år har anmälningsplikt. Det är en stor mängd fartyg, och det handlar om stora funktioner som Landsort skulle berövas på detta sätt.

Jag undrar om inte statsrådet vill försäkra oss om att frågan kommer att prövas i den välvilliga anda som svaret trots allt andas.

Anf. 25 TOMMY FRANZÉN (vpk):

Herr talman! Kommunikationsministern sade i sitt andra anförande att det för närvarande i alla fall rör sig om bara två tjänster. Jag skall inte här ta upp om statsrådet menade att det var ett väl litet antal för att ta upp en diskussion här i kammaren. Men det rör sig trots allt i förlängningen om väsentligt fler tjänster, och även om det rörde sig om bara två tjänster skulle det vara två tjänster för mycket.

I ena fallet gäller det trafikinformation. Den kansliassistent som det handlar om skulle i så fall få sitt arbete förlagt till Södertälje. Utkiken skulle läggas ned. Men varför skulle man ha trafikinformation inne i Södertälje? Det är varken rim eller reson i det. Om man anser att det är för mycket med två trafikinformationscentraler kunde man flytta ut Södertäljes

Prot. 1986/87:53
13 januari 1987

*Om föreslagna
personalinskrän-
ningar inom lotsväsen-
det i Stockholms län*

trafikinformationsverksamhet till Landsort. Det vore i så fall det vettiga. Den uppfattningen delas också av dem som arbetar med de här frågorna.

Den andra tjänsten gäller lotsplatschefen. Om den tjänsten dras in, då är nästa steg ganska klart: man drar in lotsplatsen som sådan, och den avbemannning som sjöfartsverket planerar blir därmed en realitet.

En annan indikation på att detta är vad man syftar till är vad som händer med de tre fasta båtsmanstjänster som utlystes. De ändrades till att avse vikariat fram t. o. m. den 30 juni 1987, eftersom sjöfartsverket givit signaler om att lotsplatsen vid Landsort skulle läggas ned den 1 juli, varefter anställningsorten för båtsmanstjänsterna skulle bli Södertälje i stället för Landsort, där de rätteligen hör hemma.

Det finns alltså mycket som klart visar vad det är man är ute efter. Alla skäl talar för att de här planerna måste stoppas. Är det så att regeringen inte vill stoppa dem finns det säkert här i riksdagen ett stort intresse av att se till att de stoppas.

Anf. 26 YLVA ANNERSTEDT (fp):

Herr talman! Att kommunikationsministern säger att det rör sig om endast två tjänster visar på den metod sjöfartsverket använder: man presenterar ett gemomgripande förändringsförslag i små delar i hopp om att folk inte skall se konsekvenserna av helheten. Sjöfartsverket har faktiskt redan presenterat indragningen av sex båtsmanstjänster som nästa led i den här planen. I mitt första anförande visade jag på hur man på det sättet utarmar de kvarvarande båtsmanstjänsterna på arbetsuppgifter så att de blir mindre attraktiva för de människor som trots allt finns kvar. Vi ser här början på en mycket negativ spiral. Arbetstillfällena försvinner, och många av dem som blir kvar blir utarmade på arbetsuppgifter. Så försvinner samhällsservicen, och till slut måste människorna ge sig från platsen. Sedan går samhället in med arbetsmarknadspolitiska medel och konstgjord andning för att, som man säger, upprätthålla en levande skärgård.

Det system som sjöfartsverket i det här fallet tillämpar liknar den modell som man inom SJ för en tid sedan använde. Man drog in ett antal turer på en viss järnvägssträcka, och sedan hänvisade man till att antalet resande minskat kraftigt och sade att det var lika bra att lägga ned bandelen helt och hållet.

Detta är vad som håller på att hända på Landsort. Jag tycker att det är utomordentligt viktigt att regeringen uppmärksammar utvecklingen och tar till sig de argument som vi har fört fram här i dag. Om lotsstationen på Landsort skulle försvinna kommer det faktiskt inte att finnas en enda utkik kvar ute i skärgården söder om Sandhamn. Hur skall man kunna försvara ett sådant handlande mot bakgrund av de säkerhetspolitiska incidenter som faktiskt har inträffat under senare tid och mot bakgrund av den sjöräddningsverksamhet och annan sjösäkerhetsverksamhet som bedrivs för handels- och fiskesjöfarten, som är viktig i det här området?

Man kan inte heller visa på att sjöfarten har minskat i området. 1981 hade Landsort 1 100 lotsningar, och 1985 var antalet 1 685. Det är alltså fråga om en klar och tydlig ökning. Dessutom skall vi ha i minnet den utbyggnad som kan komma till stånd i Nynäshamn och som kommer att medföra ytterligare krav på en bemannad lotsstation på Landsort.

Överläggningen var härmed avslutad.

Prot. 1986/87:53
13 januari 1987

6 § Svar på interpellation 1986/87:119 om påföljden av hastighetsöverträdelser vid motorfordonstrafik

Om påföljden av hastighetsöverträdelser vid motorfordonstrafik

Anf. 27 Kommunikationsminister SVEN HULTERSTRÖM:

Herr talman! Jan Sandberg har frågat mig vad jag avser att vidta för åtgärder med anledning av ett beslut nyligen av regeringsrätten, varigenom körkortet återkallats i två månader för en bilist som överskridit gällande hastighetsbegränsning med 34 km/tim. Han har vidare frågat om jag är beredd att föreslå några ändringar av de regler som numera gäller för körkortsåterkallelser.

Riksdagen antog våren 1986 vissa ändringar i körkortslagen. Dessa innebär bl. a. att körkort skall återkallas i större utsträckning än tidigare när det gäller grova hastighetsöverträdelser (prop. 1985/86:115, TU 27, rskr. 348). Ändringarna trädde i kraft den 1 juli förra året.

Bakgrunden till ändringarna var att den gynnsamma utveckling i fråga om allvarigare trafikolycksfall som vi haft under en lång följd av år numera har brutits. Under de senaste åren har de svåra trafikolyckorna tvärtom ökat i antal. Samtidigt har vi kunnat konstatera att medelhastigheterna på vägarna har ökat och att bilisterna fått allt mindre respekt för hastighetsgränserna. För att bryta olycksutvecklingen behövs åtgärder av olika slag. En av de viktigaste åtgärderna i sammanhanget är att förmå bilisterna att respektera hastighetsgränserna och att därigenom få till stånd en allmän neddragning av hastigheten ute på vägarna.

Var gränsen för körkortsåterkallelse vid hastighetsöverträdelser lämpligen bör gå kan naturligtvis diskuteras. För egen del menar jag att den gräns vid 30 km/tim som rekommenderades i förarbetena till lagändringen och som nu regeringsrätten har anslutit sig till är lämpligt avvägd. Även med denna gräns sällar man med bred marginal bort de fall där man kan tala om omedvetna hastighetsöverskridanden.

Genom den nya lagstiftningen har utrymmet minskat för domstolarna att ta hänsyn till omständigheterna i det enskilda fallet när det gäller körkortsprövning efter fortkörning. Som jag ser det var den ändringen nödvändig för att öka respekten för hastighetsgränserna och samtidigt upprätthålla principen om likhet inför lagen. Det finns dock fortfarande ett visst utrymme för individuellt hänsynstagande. Det är emellertid domstolarnas sak att bedöma i vilka situationer det kan anses föreligga sådana synnerliga skäl som krävs för att man skall kunna frångå huvudregeln om återkallelse.

Mitt svar på Jan Sandbergs konkreta frågor är därför att jag inte för närvarande är beredd att vidta några åtgärder med anledning av regeringsrättens beslut eller att ta initiativ till någon ändring av de nya reglerna.

Anf. 28 JAN SANDBERG (m):

Herr talman! Jag ber att få tacka kommunikationsministern för svaret på min interpellation. Dess värre kan jag inte påstå att jag är direkt nöjd med det besked jag har fått.

Få frågor inom kommunikationsministerns ansvarsområde har diskuterats så livligt som just den om förändringen av körkortslagen, som innebär att man regelmässigt gör ett körkortsingripande när någon har kört 30 km/tim för fort.

Det är naturligt att den här debatten har varit livlig. Många har, liksom jag och moderaterna, varit kritiska till att skärpa körkortslagen i detta avseende. Lagrådet t. ex. avstyrkte förslaget och sade: "För den händelse förslaget är avsett att medföra en ändring i gällande rätt måste det bestämt avstyrkas." Lagrådet ansåg nämligen inte att man hade varit för släpphänt när det gällt körkortsingripanden. Trots detta genomdrev en majoritet i trafikutskottet och kammaren förslaget.

I pressen har man kunnat läsa inlägg av bl. a. en distriktsåklagare, som framfört en kraftig kritik mot beslutet.

Hans Kolb, som är distriktsåklagare i Danderyd, skrev i Svenska Dagbladet den 21 september förra året följande: " – – – det är sannerligen inte rättvist. Medan den stora laglydiga och samhällsnyttiga majoriteten drabbas hårt i nettolönen av 600–700 eller 800 kr. böter och kanske körkortsåterkallelse tre månader för en vanlig fortkörning, så märker inte vaneförbrytaren och knarkaren samhällsreaktioner på sina framfarter i trafiken – och det är de som är verkligt farliga."

Så uttrycker sig en åklagare som dagligen konfronteras med den verklighet som svensk lagstiftning är upphov till.

Och det är inte bara jurister som är skeptiska till den nya lagen. Jag kan berätta för kommunikationsministern att jag har fått många brev och telefonsamtal från människor som har drabbats av den nya lagen. De synpunkter som framförts till mig har haft ett genomgående tema. Man ifrågasätter den nuvarande lagstiftningen generellt när det gäller den inbördes relationen mellan straffsätterna som ett uttryck för hur allvarligt samhället ser på ett visst brott.

Man undrar, med all rätt, varför en normal svensk som kört 30 km/tim för fort utsätts för ett så stort ingrepp i vardagen som ett körkortsingripande, när en narkoman helt lagligt kan röka hasch på allmän plats eller när en tjuv bara får villkorlig dom, vilket ofta inte uppfattas som något straff.

Herr talman! Kommunikationsministern har i olika tidningsintervjuer försökt att lugna kritikerna och framfört att det även med den nya lagen skall göras individuella bedömningar från fall till fall.

Detta har också majoriteten i trafikutskottet framhållit. Förra hösten behandlade kammaren ett betänkande från trafikutskottet – det var alltså efter det att kammaren hade fattat beslut om ändring i körkortslagen. Riksdagen ställde sig då bakom följande uttalande: "Utskottet vill erinra om att körkortslagstiftningen förutsätter en individualiserad bedömning. Bedömningen i en fråga om körkortsåterkallelse kan – och bör – påverkas av omständigheterna i det enskilda fallet."

Nu har vi facit i vår hand. Regeringsrätten har avgjort det första ärendet efter lagändringen. Det var den 27 november förra året. Nu vet vi vad riksdagens uttalande är värt. Det är inte värt mycket.

Det första ärende som avgjorts av regeringsrätten i denna fråga handlade om en person som körde 34 km/tim för fort på en Europaväg med en

hastighetsbegränsning på 110 km/tim. Datumet var den 1 juli 1986, den första dagen som den nya lagen gällde.

Vid tillfället rådde goda väderleksförhållanden. Vägbanan var torr, och det var glest med bilar på vägen. Personen som körde bilen var van bilförare och hade kört helt prickfritt i 23 år.

Regeringsrätten fann i sin bedömning av ärendet att körkortet skulle återkallas. Man hänvisade till kommunikationsministerns uttalanden i förarbetena.

I propositionen som låg till grund för ändringen av körkortslagen skrev dock kommunikationsministern själv: "Bedömningen kan – och bör – naturligtvis påverkas av omständigheterna i det aktuella fallet."

Regeringsrättens utslag visar att det uttalandet inte kan följas. Därför bör, enligt min mening, kommunikationsministern återkomma med ett förslag till riksdagen så att uttalandet och lagstiftningen överensstämmer.

Många människor kommer att drabbas hårt av den nya lagen. En kriminellt obefläckad familjeförsörjare utsätts för ett mycket stort ingrepp i sin vardag i form av körkortsingripande, ett ingrepp som mycket väl kan bli början på en kedja av problem när det gäller arbete, sociala förhållanden m. m.

Jag beklagar att kommunikationsministern inte har för avsikt att ta initiativ till någon ändring av de nya reglerna.

Herr talman! Jag vill med anledning av kommunikationsministerns svar ställa två följdfrågor.

För det första: I den aktuella propositionen uttalade alltså kommunikationsministern: "Bedömningen kan – och bör – naturligtvis påverkas av omständigheterna i det aktuella fallet." Regeringsrättens dom visar att uttalandet inte går att förverkliga. Är det då inte rimligt att ändra lagen så att den står i överensstämmelse med kommunikationsministerns eget uttalande?

För det andra: Trafikutskottets ordförande, socialdemokraten Kurt Hugosson, har i Svenska Dagbladet den 30 november förra året i anledning av regeringsrättens dom sagt: "Ett enigt trafikutskott räknade med att man alltid skall göra en nyanserad bedömning vid körkortsåterkallelser: *Jag är förvånad över regeringsrättens dom.*" Innebär det, statsrådet Hultström, att hela trafikutskottet har missbedömt kommunikationsministerns intentioner med förslaget?

Anf. 29 Kommunikationsminister SVEN HULTERSTRÖM:

Herr talman! Det ankommer knappast på mig att avgöra huruvida trafikutskottets ledamöter har bedömt regeringens intentioner rätt eller fel. Det får väl utskottets ledamöter själva svara för. Vad jag kan säga är att jag inte tycker att det som har skett föranleder något nytt förslag från regeringen i den här frågan.

Först och främst är det så att den nya lagen bara har gällt en kort tid, och vi kan ännu inte säga – även om det finns ett regeringsrättsutslag – att vi har någon längre erfarenhet av hur detta fungerar. Visserligen kan vi notera att det enligt undersökningar av väg- och trafikinstitutet har skett en viss dämpning av medelhastigheten på våra vägar, och om det är ett resultat av de åtgärder som har vidtagits i form av lagstiftning så är det ett avsett och positivt

resultat. Det har dock gått alltför kort tid för att man skall kunna bedöma orsak och verkan på detta område.

Någonstans måste ju gränsen gå för hur mycket man kan överskrida gällande hastighetsgränser utan att det föranleder körkortssindragning.

Jag har inte hört Jan Sandberg säga, även om han har varit en flitig debattör på det här området, var han anser att gränsen bör gå eller hur grova överträdelser av gällande bestämmelser som skall till för att det skall vara motiverat för rättsinstanserna att göra ett körkortssingripande mot någon.

Men alldeles oavsett att man kan diskutera detta, som jag sade i interpellationssvaret, vill jag konstatera att den nya lagstiftningen på den här punkten antogs av en mycket bred riksdagsmajoritet så sent som i våras och att det inte finns någon anledning att redan nu göra en omprövning mot bakgrund av de erfarenheter som vi har gjort.

Det är fortfarande angeläget att minska antalet olycksfall och att få ned antalet hastighetsöverträdelser på våra vägar. Det är min förhoppning att den här lagstiftningen skall verka i den riktningen.

Anf. 30 JAN SANDBERG (m):

Herr talman! Jag tackar för den utvecklingen av svaret.

Vad gäller kommunikationsministerns fråga till mig om var gränsen skall gå kan jag säga att jag ansluter mig till den bedömning som lagrådet gjorde i samband med att propositionen i fråga arbetades fram, nämligen att den lagstiftning som fanns var tillräcklig. Självfallet skall man göra någonting åt de höga hastigheterna. Bl. a. i en partimotion har vi moderater fört fram förslag till olika åtgärder som bör vidtas. Man skall satsa mycket på information och man skall se till att polisen har resurser att även övervaka vägarna. Vi har också pekat på möjligheten att titta på alternativa sanktions-system. Just ingreppet körkortssindragning slår ju så pass hårt mot väldigt många och därför bör man försöka hitta alternativa metoder.

Det är helt riktigt vad kommunikationsministern säger, nämligen att hastigheterna har minskat på våra vägar. Men samtidigt har antalet dödsolyckor med bilar inblandade ökat under den senaste perioden. Det visar att man inte skall nöja sig med att enbart göra sådana här förändringar i lagstiftningen för att komma till rätta med problemet.

Kommunikationsministern berörde inte det som jag något tog upp i mitt inlägg. Jag avser då den inbördes relationen mellan olika straff – i relation till hur samhället ser på olika brott – som fått en hel del kritik i just det här avseendet, därför att man sätter den här lagstiftningen i relation till annan lagstiftning. T. o. m. lagrådet har haft synpunkter på detta, och det har inte minst också den distriktsåklagare som jag tidigare citerade.

Jag kan inte påstå att jag hade förväntat mig att kommunikationsministern i sitt svar på min interpellation skulle informera om en ändring av körkortslagen, men nog hade jag väl innerst inne hoppats på det. Efter den här debatten tvingas jag dock konstatera att den enda möjligheten att få till stånd en förändring av körkortslagen verkar vara att väcka en motion under den allmänna motionstiden. Mot bakgrund av det uttalande som trafikutskottets ordförande har gjort – denne framförde att han var förvånad över

regeringsrättens dom – finns det kanske en möjlighet att få majoritet här i kammaren för en ändring av körkortslagen.

Prot. 1986/87:53
13 januari 1987.

Överläggningen var härmed avslutad.

*Om marknadsföringen
av kollektiva hemförsäkringar*

7 § Svar på interpellation 1986/87:111 om marknadsföringen av kollektiva hemförsäkringar

Anf. 31 Statsrådet BENGTT K. Å. JOHANSSON:

Herr talman! Sten Andersson i Malmö har frågat mig om jag är beredd att föreslå ändrad lagstiftning, så att "negativ avtalsbindning" till vissa slag av kollektiva hemförsäkringar omöjliggörs.

Termen negativ avtalsbindning används i allmänhet för att beteckna fallet att någon blir – eller i varje fall bibringas uppfattningen att han blir – part i ett avtal, om han låter bli att lämna ett avböjande svar på ett erbjudande. Som marknadsföringsmetod anses negativ avtalsbindning i allmänhet otillbörlig i marknadsföringslagens mening. Metoden har dock hittills godtagits av konsumentverket som anslutningsform beträffande vissa slag av grupppersonförsäkringar. Den har på senare tid också kommit att användas för anslutning till kollektiv hemförsäkring. Nyligen har dock en uppgörelse träffats mellan konsumentverket och försäkringsbolaget i fråga om att denna anslutningsform i och med utgången av innevarande år inte vidare skall tillämpas på sådan försäkring.

Om någon tecknar en försäkring hos ett försäkringsbolag till förmån för någon annan utan att den senare blir part i ett avtal med bolaget, är det däremot inte fråga om negativ avtalsbindning. Att exempelvis en förening ingår avtal med ett försäkringsbolag om att de enskilda medlemmarna skall ha tillgång till ett försäkringskydd, utan att för den skull ha några förpliktelser mot bolaget, står därför inte, såvitt jag kan se, i strid med de principer som har utvecklats om negativ avtalsbindning som marknadsföringsmetod.

Jag vill tillägga att anslutningsformerna beträffande olika slag av försäkringar, bl. a. kollektiva hemförsäkringar, givetvis måste stå i samklang med försäkringsrörelselagens princip om en sund utveckling av försäkringsväsendet. Vilka normer som i detta hänseende bör gälla i fråga om kollektiva försäkringar har ingående behandlats av försäkringsverksamhetskommittén i delbetänkandet (SOU 1985:34) Grupp-försäkring. Kommitténs majoritet ansåg att en kollektiv sakförsäkring som tecknats till förmån för medlemmarna i en grupp bör godtas, under förutsättning bl. a. att en medlem i kollektivet som inte vill omfattas av försäkringen har rätt att stå utanför försäkringen. Kommittén föreslog också en särskild lagregel med denna innebörd.

Regeringen har i beslut den 10 april 1986 tagit ställning till vissa frågor som behandlades i betänkandet och därvid anslutit sig till kommitténs principiella synsätt. Regeringen ansåg inte att någon lagstiftning i frågan var nödvändig utan utgick från att försäkringsinspektionen, även utan stöd av en sådan lagregel som kommittén föreslagit, kommer att ingripa mot grupp-sakförsäkringsavtal utan reservationsmöjlighet för den medlem i gruppen som vill stå

utanför försäkringen. Regeringen uttalade vidare att den utgick från att framtida försäkringar med reservationsrätt kommer att hanteras i enlighet med de principer som kommittén angett i fråga om kostnader för den enskilde medlemmen, information och villkorsutformning.

Inget har därefter inträffat som enligt min mening gör att det finns skäl att nu aktualisera lagstiftning på området.

Anf. 32 STEN ANDERSSON i Malmö (m):

Herr talman! Jag tackar för svaret.

Låt mig först klargöra att jag inte har någonting emot kollektiva hemförsäkringar. Däremot anser jag att två krav måste uppfyllas: dels skall olika försäkringsbolag ges möjlighet att offerera, dels skall den enskilde medlemmen själv ta ett initiativ och visa att hon eller han är intresserad av försäkringen.

Bakgrunden till interpellationen är att Folksam tidigare har tecknat avtal med fackliga avdelningar om kollektiv hemförsäkring för deras medlemmar. Information har därefter sänts ut till medlemmarna, och de som inte har reserverat sig har fått en kollektiv hemförsäkring. Enligt min uppfattning stred detta mot marknadsföringslagen. Det handlade alltså om negativ avtalsbindning, som är förbjuden i lagstiftningen.

I början av juni 1986 anmälde jag detta till konsumentombudsmannen, och jag fick rätt.

Vad gör då Folksam? Jo, chefen för Folksams kollektivförsäkringar, Christer Lindström, säger följande: Vi kan kringgå lagen genom att ta in premierna på annat sätt.

Herr talman! Genom en juridisk fint, nämligen höjd fackföreningsavgift för dem som inte reserverar sig, klarar Folksam alltså marknadsföringslagen. Men själva brottet, eller orsaken till att denna del av lagen skrevs, om negativ avtalsbindning, kvarstår. Från början var det meningen att de som inte reserverade sig skulle få en premie som drogs på lönen, och företaget skickade premien direkt till Folksam. Nu går det till så att de som inte reserverar sig får en höjd fackföreningsavgift. Denna skickas från företaget till fackföreningen, som skickar den till Folksam. Detta är lagligt.

En av juristerna på konsumentverket, Bo Hesselgren, säger följande: Negativ avtalsbindning kvarstår, men med nuvarande lagstiftning är det omöjligt att åtgärda, eftersom marknadsföringslagen gäller endast mellan bolag och enskilda.

Med anledning av interpellationssvaret vill jag ställa ytterligare ett par frågor till statsrådet. Jag är väl medveten om att vi nu befinner oss i skiftet mellan 1986 och 1987, men det står i svaret att sådana här försäkringar inte skall tecknas "i och med utgången av innevarande år". Menar statsrådet det gångna året 1986, eller kommer försäkringar att tecknas under hela 1987? Jag vill ha ett klart besked om detta.

Sedan säger statsrådet att om man inte har någon skyldighet mot i det här fallet Folksam är man inte part i målet. Men vad är det för skillnad för den enskilde om han betalar 20 kr. i månaden i försäkringspremier eller 20 kr. i månaden i förhöjd fackföreningsavgift? För den enskilde måste det fortfarande vara exakt samma sak.

Statsrådet skriver också i sitt svar om delförsäkringskommitténs resonemang om reservationer. Jag tror, givetvis utan att veta det helt säkert, att denna kommitté har avsett det förfarandet som man beskriver i marknadsföringslagen. Jag kan icke tänka mig att man har menat att det är de som inte svarar som skall bli försäkrade. Konsekvenserna kan ju bli att massvis med människor blir dubbelförsäkrade. Därför vill jag fortfarande ställa frågan till statsrådet, som tydligen anser att det inte har hänt någonting som gör att det finns skäl att begära en ändring av lagstiftningen: Finns det inte skäl att göra en ändring i lagstiftningen när det uppenbart fintas rent juridiskt och hundratusentals fackföreningsmedlemmar blir påtvingade en kollektiv hemförsäkring som de i många fall säkert inte vet om att de har?

Detta måste också strida mot etiken. Låt vara att det inte strider mot lagen; det strider i alla fall mot etiken.

Herr talman! Den sista frågan jag vill ställa till statsrådet lyder: Blundar man för dessa fakta av det enkla skälet att det är Folksam, som alltså är ett folkrörelseföretag, som är inblandat? Hade ett privat företag, t. ex. Skandia, gjort liknande manövrer, hade statsrådet nog agerat på ett helt annat sätt.

Anf. 33 BRITTA BJELLE (fp):

Herr talman! Försäkringsverksamhetskommittén avgav i juni 1985 ett betänkande, Grupp-försäkring. I detta betänkande fanns vissa förslag till hur man skulle reglera grupp-säkringar. I april 1986 meddelade regeringen att det inte behövdes någon särskild lagstiftning på detta område. I ett pressmeddelande sägs: "Regeringen utgår från att framtida försäkringar av det senare slaget", här åsyftas alltså grupp-säkringar, "kommer att hanteras på ett sätt som ligger i linje med vad FUK har uttalat rörande kostnadsbelastning, information och avtalsvillkor."

Om man tittar på vad försäkringsverksamhetskommittén säger på denna punkt, framgår det att den utgår från att den som reserverat sig och inte vill ha en kollektiv hemförsäkring inte heller belastas av kostnader för grupp-säkringar. Man behöver inte betala en försäkringsavgift, och om försäkringskostnaderna ingår i den ordinarie fackföreningsavgiften, får man en motsvarande nedsättning av denna. Här vill jag fråga statsrådet Johansson om regeringen vidhåller sin ståndpunkt att detta överensstämmer med vad som står i försäkringsverksamhetskommitténs betänkande.

Kommunalarbetareförbundets avdelningar 1, 3 och 10 i Stockholm med sammanlagt 100 000 medlemmar har blivit anslutna till en kollektiv hemförsäkring i Folksam. Kostnaden dras automatiskt på lönen. För den som inte vill ha försäkringen krävs att man skickar in en reservation. Den som inte svarar anses ha svarat ja. Konsumentverket har protesterat mot det automatiska löneavdraget och den negativa avtalsbindningen.

I en intervju i DN den 20 november 1986 säger Christer Lindström på Folksam: "Vi har fått brev från konsumentverket som protesterar mot löneavdraget. Men frågan är bara hur premierna skall betalas. Om de bakas in i facket's medlemsavgifter går det bra." Detta uttalande tolkar jag som att Folksam inte vill respektera konsumentverkets protester mot den negativa avtalsbindningen, eftersom det är vad konsumentverket har agerat mot. Christer Lindström anger dessutom en väg för att kringgå konsumentverkets

Prot. 1986/87:53
13 januari 1987

*Om marknadsföringen
av kollektiva hemförsäkringar*

reaktion. Om så sker inställer sig genast nästa fråga. Kommer i så fall den som reserverat sig att få tillbaka delar av fackföreningsavgiften, dvs. om premierna betalas via fackföreningsavgiften och man inte vill ha försäkringen? Området med kollektiva sakförsäkringar innehåller förutom denna många andra tvistiga frågor.

Vid prissättning av försäkringar skall försäkringsgivaren iakttaga skälighetsprincipen. Enligt denna skall premiesättningen vara skäligt avvägd med hänsyn till den risk försäkringen är avsedd att täcka. Skälighetsprincipen infördes såvitt gäller sakförsäkringar i försäkringsrörelselagen år 1950.

Vid individuella sakförsäkringar tillämpas en relativt långt driven premiedifferentiering. I Folksams fackliga gruppsakförsäkringar föreligger ingen avgiftsskillnad mellan stora och små hushåll, mellan storstad och glesbygd osv. Skälighetsprincipen åsidosätts. Ett kringgående av skälighetsprincipen genom att via gruppförsäkringar eliminera välmotiverade prisdifferenser måste dessutom anses strida mot en sund utveckling av försäkringsväsendet.

En annan tvistig fråga är att konsumentförsäkringslagen inte gäller, trots att denna lag kom till just för att stärka konsumentens rättsställning. Så får t. ex. konsumentförsäkringslagens bestämmelser om att en konsument skall erhålla information om premier och andra försäkringsvillkor innan en försäkring tecknas inte någon mening, detta på grund av att villkoren i en kollektiv hemförsäkring redan är uppgjorda mellan organisationen och försäkringsbolaget. Det betyder att den enskilde konsumenten aldrig får möjlighet att avgöra om villkoren passar honom eller henne. Inte heller kan konsumentförsäkringsbolagens bestämmelser åberopas som stöd för den enskildes rätt att under avtalstiden säga upp försäkringen, inte ens om försäkringsbehovet ändras eller bortfaller. Har man accepterat en kollektiv hemförsäkring sitter man fast, trots att den enskilde individen i de flesta fall blivit pådyvlad försäkringen utan eget initiativ.

Det finns många säregna frågor då det gäller kollektiva hemförsäkringar. Jag har förstått av vad statsrådet Johansson sade att man för närvarande inte har för avsikt att reglera de kollektiva hemförsäkringarna genom lagstiftning. Kommer man heller inte att framöver pröva dessa frågor?

Om jag hörde rätt hänvisar statsrådet Johansson i svaret till försäkringsinspektionen. Har verkligen försäkringsinspektionen för närvarande en sådan kraft att den kan vara det kontrollerande organet, när det inte finns stöd i lagstiftningen för den kontroll som skall göras?

Anf. 34 Statsrådet BENGT K. Å. JOHANSSON:

Herr talman! Det är viktigt att skilja mellan de två olika typer av kollektiva försäkringar som det här kan vara fråga om. Det ena slaget innebär att någon, t. ex. en facklig organisation, träffar ett avtal med ett försäkringsbolag om utformningen av de försäkringar, om vilka bolaget och organisationens medlemmar därefter ingår individuella avtal. I det fallet är det alltså en medlem som vill ha försäkringen, och han är då försäkringstagare. I den situationen är marknadsföringslagen tillämplig, och i princip kan man med stöd av den ingripa mot en anslutningsform som utgörs av negativ avtalsbindning.

Men varken den lagen eller annan lagstiftning hindrar att någon tecknar en försäkring på annan person och låter denne få förmånen av försäkringen utan att drabbas av några skyldigheter. Det är för övrigt inte bara vissa kollektiva hemförsäkringar som har den karaktären. Jag har inte hört någon kritik riktas mot att t. ex. arbetsgivare tecknar olika slag av personförsäkringar med motsvarande konstruktion för sina anställda.

Vi har tidigare diskuterat frågan om försäkringens utformning. Som svar på Britta Bjelles fråga vill jag säga: Självfallet kvarstår de krav som finns i regeringsbeslutet från april beträffande vad som bör gälla för vårt positiva ställningstagande till den här typen av försäkringar. Vi utgår från att försäkringarna kommer att hanteras på ett sätt som ligger i linje med vad kommittén har uttalat i kostnadsfrågan liksom i fråga om information och villkorsutformning. Jag utgår också från att försäkringsinspektionen har kraft och möjlighet att bevaka detta. Det har jag ingen anledning att ifrågasätta.

När det sedan gäller marknadsföringen har konsumentverket reagerat på grundval av den anmälan som Sten Andersson och andra har ingivit, och det har träffats ett avtal. Man kan säga att konsumentverket har uttalat att den här typen av marknadsföring inte är lämplig, och därför har bolaget anmodats att upphöra med den men får använda den under en övergångstid. Som svar på Sten Anderssons konkreta fråga vill jag säga att det gäller innevarande år, 1987 – man har menat att försäkringen nu finns och att man måste ha möjlighet att avsluta den.

Vi utgick ifrån att vi har ansvariga myndigheter som bevakar att de här frågorna hanteras i enlighet med de principer som vi har fastställt i försäkringslagstiftningen. Det har fungerat, även om Sten Andersson möjligen tycker att det borde ha gått ännu snabbare, så att den typen av marknadsföring som konsumentverket har gått emot hade kunnat avslutas tidigare. Men det är alltså konsumentverkets uppfattning att det bör gå till så.

Anf. 35 STEN ANDERSSON i Malmö (m):

Herr talman! Här får nog statsrådet ändå reda ut en oklarhet. Han säger att man tydligen får teckna sådana här försäkringar under hela 1987. Men enligt vad jag har sett i pressen har Folksam nu sagt att man skall ändra sitt förfaringssätt. Innebär det att man fått ett fribrev att fortsätta att häva in pengar för försäkringar på detta sätt, som strider mot marknadsföringslagen?

Sedan säger statsrådet att konsumentombudsmannen har reagerat. Men till vilken nytta för den enskilde? Kan statsrådet förklara för mig eller, kanske viktigare, för alla andra vad det innebär för skillnad för den enskilde? Man drar exakt samma belopp, t. ex. 20 kr. per månad. I det ena fallet skickar företaget beloppet direkt till Folksam, i det andra fallet – som nu tydligen skall gälla framöver – skickar företaget beloppet till facket, som sedan skickar det till Folksam. Vari ligger den stora skillnaden? Vad är det konsumentverket har åstadkommit?

Sedan, herr talman, skulle det vara trevligt att få svar på följande fråga. Anta att ett bokförlag skickar hem ett paket böcker till mig och skriver att om jag inte har skickat tillbaka dem inom 14 dagar så får jag behålla dem och betala dem. Folksam skickar hem en information om en försäkring och säger:

Prot. 1986/87:53
13 januari 1987

*Om marknadsföringen
av kollektiva hemförsäkringar*

Om du inte svarar får du betala den. Vad är det för skillnad? Jag tror att de flesta logiskt tänkande människor anser att detta är exakt samma sak och att vad Folksam och facket här håller på med är juridiska spetsfundigheter. Anledningen till det är att skulle man gå ut på det sätt som de flesta, hoppas jag, tycker är det enda acceptabla – att låta den som vill ha den försäkring som man skickar ut information om skicka in en anmälan om att man accepterar erbjudandet – är risken att Folksam inte skulle kunna håva in så många försäkringskunder. Man vill fortsätta med denna krämaraktivitet – det är det enda skäl som jag kan se till Folksams agerande.

Till sist kan jag bara tala om att en jurist på konsumentverket, Bo Hesselgren, efter uppgörelsen skrivit att negativ avtalsbindning fortfarande kvarstår men att vi med nuvarande lagstiftning inte kan komma till rätta med den.

Anf. 36 BRITTA BJELLE (fp):

Herr talman! I statsrådet Johanssons svar talas om negativ avtalsbindning. Där står: "Den har på senare tid också kommit att användas för anslutning till kollektiv hemförsäkring. Nyligen har dock en uppgörelse träffats mellan konsumentverket och försäkringsbolaget i fråga, Folksam, om att denna anslutningsform i och med utgången av innevarande år inte vidare skall tillämpas på sådan försäkring." Man får en känsla av att statsrådet inte har tagit ställning till om han anser negativ avtalsbindning vid kollektiva hemförsäkringar som något accepterat eller inte. Min fråga är hur statsrådet ser på detta. Är det acceptabelt med negativ avtalsbindning när det gäller kollektiva hemförsäkringar?

Man brukar ju använda uttrycken äkta och oäkta kollektiva hemförsäkringar. Låt oss säga att man har en äkta kollektiv hemförsäkring – det menar jag är ett kringgående av bestämmelserna i konsumentlagstiftningen. Den typen av försäkring innebär att bestämmelserna i konsumentlagstiftningen inte kan komma till användning. Individerna kan själv inte före försäkringsavtalets ingående avgöra om han vill ha den här försäkringen, om försäkringen passar honom, om priset är rimligt i förhållande till det han försäkrar.

Det framgår i andra sammanhang att det är viktigt att man har en prisdifferentiering när det gäller försäkringar, därför att de spänner över stora områden. Jag tror att det var Länsförsäkringar som redovisade att den billigaste hemförsäkringen hos dem kostade 75 kr. och den dyraste 1 230 kr. Jag kommer inte ihåg de exakta siffrorna, men storleksförhållandet var 1–16. Borde det inte vara rimligt med en prisdifferentiering om man skall acceptera någon form av kollektiva hemförsäkringar, eller är det också ointressant?

Anf. 37 Statsrådet BENGT K. Å. JOHANSSON:

Herr talman! Jag utgår från att försäkringsinspektionen har kompetensen att bedöma frågan om prisdifferentiering och huruvida en enhetlig prissättning skulle motverka en sund utveckling i försäkringsväsendet. Det är ju inte en alldeles självklar fråga. Att en viss utjämning mellan olika typer av riskgrupper skall ske ligger faktiskt i försäkringars natur. Annars är det ju inte fråga om någon försäkring. Jag tror att försäkringsinspektionen kan hantera detta.

När det gäller principfrågan varför vi har tillåt till kollektiva hemförsäkringar vill jag säga att det inte bara var så att vi ansåg det vara onödigt med en reglering i lag, utan det fanns också remissinstanser som ansåg att en sådan skulle innebära ett ingrepp i föreningsrätten. Det är mot den bakgrunden som vi har avstått från en lagreglering på detta område.

Jag vill säga till Sten Andersson i Malmö att vi måste skilja på de två typer av försäkringar som det här handlar om – det har jag sagt tidigare i interpellationssvaret.

Beträffande Britta Bjelles fråga angående marknadsföringen vill jag säga följande. Som jag nämnde i mitt svar har konsumentverket tidigare godtagit att negativ avtalsbindning eller, rättare sagt, negativ säljmetod används vid kollektiv sjuk- och olycksfallsförsäkring. Försäkringsbolaget har uppenbarligen velat erbjuda hemförsäkringar i samma former som tillämpats för dessa försäkringar. Huruvida det skall anses vara otillbörligt enligt marknadsföringslagen är en fråga som det ytterst ankommer på marknadsdomstolen att bedöma. Nu kom den frågan inte upp till bedömning i marknadsdomstolen i detta sammanhang. Konsumentverket och Folksam har kommit överens om vad som bör gälla utifrån marknadsföringslagens principer. Därför kvarstår denna fråga tills vidare obesvarad, och då tycker jag inte att jag har anledning att uttrycka någon mening i saken. Det är inte jag som skall göra det, utan det är en fråga för domstolen.

När det gäller den tidpunkt då systemet skall upphöra vill jag inskräpa att konsumentverket har tagit ställning mot denna marknadsföringsmetod på samma sätt som när det gäller försäljning av böcker. Jag kan till Sten Andersson i Malmö bara ge den hänvisningen att det skäl som angivits till att den nuvarande marknadsföringen inte kan upphöra omedelbart är att man här tecknat avtal med flera avdelningar inom de berörda förbunden. Man måste ha tid för att avsluta utskicken till dessas medlemmar och behöver också tid för att ändra avtal och administrativa rutiner. Detta har accepterats av konsumentverket vid dess behandling av denna fråga.

Talmannen anmälde att Britta Bjelle anhållit att till protokollet få antecknat att hon inte ägde rätt till ytterligare inlägg.

Anf. 38 STEN ANDERSSON i Malmö (m):

Herr talman! När vi stiftar lagar i vårt land gör vi det i de flesta fall för att skydda de enskilda medborgarna. Marknadsföringslagen tillkom därför att man ville skydda enskilda människor från vissa former av övergrepp. Jag vill be herr statsrådet förklara för människorna vilken skillnad som det blir för den enskilde medlemmen i fackförbundet i detta sammanhang. Vederbörande blir i bägge fallen utan att ta något eget initiativ kollektivt ansluten till en hemförsäkring. Det är ingen skillnad mellan dessa fall för honom: i det ena fallet talar man om en försäkringspremie, i det andra – som är accepterat – om en förhöjd fackföreningsavgift. Det blir bara ett extra porto, men icke någon som helst skillnad för den enskilde. Den situation för vilken marknadsföringslagen en gång skapades för att komma till rätta med kvarstår oförändrad för den enskilde. Jag tycker att statsrådet borde inse detta.

Jag hoppas att jag nu har fattat rätt och tidigare har fattat fel vad gäller

Prot. 1986/87:53
13 januari 1987

*Om marknadsföringen
av kollektiva hemförsäkringar*

möjligheten för Folksam att fortsätta med sin marknadsföring på detta område. Det står visserligen skrivet att man inte får lov att teckna nya sådana här försäkringar efter utgången av 1987, men i klartext innebär detta – statsrådet har möjlighet att klargöra om jag har fattat fel – att Folksam fr. o m. nu inte kan starta en ny marknadsföringsdrive riktad till nya fackliga avdelningar, på det sätt som man har gjort tidigare. Har jag fattat detta rätt? Statsrådet borde offra någon sekund på att förklara den saken.

Jag har tidigare sagt att det inte är jag som enskild ledamot av Sveriges riksdag som har reagerat i detta fall. Konsumentombudsmannen vrider sig i förtvivlan, eftersom han inte kan basera ett ingripande på gällande lagstiftning. Hur många hundra tusen människor är det som i dag riskerar att bli hemförsäkrade, kanske mot sin vilja? Mot den bakgrunden är det förvånande att statsrådet säger att det hittills inte skett någonting som gör att det finns anledning att ändra lagstiftningen. Jag undrar då: Vad skall egentligen ske för att så skall vara fallet?

Anf. 39 Statsrådet BENGT K. Å. JOHANSSON:

Herr talman! Jag beklagar att vi inte kan få en diskussion som utgår från att vi faktiskt har med två olika typer av försäkringar att göra. Som jag tidigare sagt anser vi att det inte är rimligt att införa en lagstiftning mot kollektiva gruppförsäkringar, som skulle omöjliggöra för bl. a. fackföreningar att teckna försäkringar för sina medlemmar. Det skulle enligt min mening innebära att man ifrågasätter föreningsfriheten.

En annan sak som vi nu diskuterar gäller marknadsföringen. Jag tycker att vi i den här debatten har kunnat konstatera att det var riktiga förutsägelser som vi gjorde, när vi sade att vi utgår från att man kommer att följa de regler och principer som gäller för den här typen av försäkringar. Detta har bevakats av konsumentverket. Några nya ramavtal kommer inte att träffas i fortsättningen. Man får avsluta försäkringar som redan är tecknade, men därefter är det inte möjligt att marknadsföra sådana försäkringar i den här formen.

Därmed tycker jag att denna fråga bör vara avklarad. Vi har myndigheter som bevakar, på det sätt som vi hade tänkt oss, att lagstiftningen i fråga om både ordalag och principer fullföljs.

Överläggningen var härmed avslutad.

8 § Föredrogs och hänvisades

Propositionerna

1986/87:69 till socialförsäkringsutskottet

1986/87:71 till näringsutskottet

9 § Efter föredragning lades

Skrivelse

1986/87:103 till handlingarna

10 § Föredrogs och hänvisades
Motionerna
1986/87:Jo115–Jo129 till jordbruksutskottet

Prot. 1986/87:53
13 januari 1987

Meddelande om interpellationer

11 § Föredrogs men bordlades åter
Konstitutionsutskottets betänkande 1986/87:17
Finansutskottets betänkande 1986/87:11
Försvarsutskottets betänkande 1986/87:4
Socialutskottets betänkanden 1986/87:14 och 15
Jordbruksutskottets betänkanden 1986/87:9–11

12 § Meddelande om interpellationer

Meddelades att följande interpellationer framställdes

den 12 januari

1986/87:134 av *Pär Granstedt* (c) till utbildningsministern om mobbning i skolan:

Under det gångna året uppmärksammades ett antal fall av mycket allvarlig mobbning i våra skolor. Hur fruktansvärda konsekvenserna kan bli visas av en 16-årig pojkes tragiska självmord på nyårsnatten.

Trakasserier skolkamrater emellan har alltid förekommit och är kanske omöjligt att helt eliminera. De exempel på mobbning som förekommit i massmedia har dock en karaktär av utstuderad tortyr och skändning som samhället på inga villkor kan finna sig i. Vi vet dessutom att bakom de allmänt uppmärksammade fallen finns hundratals, kanske tusentals, barn och ungdomar som lider i tysthet.

Även där mobbningen inte får så katastrofala följder som för 16-åringen i Falkenberg kan den medföra psykiska skador för livet för de drabbade ungdomarna. Också de ungdomar som deltar i mobbningen skadas. Brutalitet mot medmänniskor kommer att uppfattas som något naturligt och accepterat.

Förekomsten av mobbning är ett stort misslyckande för skolan. Det innebär att skolan inte förmår att skydda sina elever från fysiska och psykiska kränkningar. Det innebär också att skolan inte förmått att skapa en miljö där kamratskap och solidaritet är den naturliga samlevnadsformen. Pådrivande i mobbning är ofta elever som upplever sin egen situation som misslyckad och som försöker hävda sin självkänsla genom att trakassera andra. Att den typen av reaktioner uppstår i så stor omfattning och på ett så allvarligt sätt som uppenbarligen är fallet, är också ett misslyckande för skolan.

Att bekämpa mobbning måste bli en central uppgift i skolpolitiken. Omedelbara åtgärder krävs i form av upplysning och diskussioner i skolorna för att öka medvetenheten om mobbningsproblemet. Förhoppningsvis kommer den i höstas tillsatta arbetsgruppen inom SÖ att snabbt få till stånd kraftfulla åtgärder.

Samtidigt krävs ett mer långsiktigt arbete för att komma till rätta med de bakomliggande faktorerna till mobbning. Här måste man ta upp frågor som skolans fostran i samlevnadsfrågor och etik, skolmiljöerna, de vuxnas roll i skolan, lärartätheten, stora och små skolor, klasstorlekar m. m. Också skolans möjlighet att erbjuda utbildningsalternativ som är anpassade till olika elevers intressen och förutsättningar är av betydelse.

Med hänvisning till vad som anförts vill jag ställa följande frågor till utbildningsministern:

1. Vilka omedelbara åtgärder är att förvänta med anledning av mobbningsproblemen i våra skolor?
2. Vilka planer har regeringen att analysera och åtgärda de grundläggande brister i skolans arbetsmiljö som utgör grogrund för mobbning?

1986/87:135 av *Karin Ahrland* (fp) till finansministern om affärsbankernas stöd till forskning vid universitet och högskolor:

På s. 6 i finansplanen uppger finansministern: "Regeringen har kommit överens med representanter för de svenska affärsbankerna om särskilda insatser för att stärka basresurserna för sådan forskning som är av särskild betydelse för utvecklingen av det svenska näringslivet. Svenska Bankföreningens styrelse har med anledning härav föreslagit affärsbankerna att sammanlagt avsätta minst 200 milj. kr. årligen under 1987, 1988 och 1989 till stiftelser med uppgift att stödja forskningen vid universitet och högskolor."

Omedelbart i det följande stycket står att skattesystemets utformning är av stor betydelse för bl. a. ekonomins funktionssätt etc.

Vi torde kunna vara överens om att skattesystemets utformning har stor betydelse. Vi borde vara överens om att statens inkomster och utgifter skall regleras över budgeten, så att riksdagen kan fullgöra sin uppgift enligt regeringsformen.

Emellertid innebär den i finansplanen nämnda s. k. överenskommelsen med affärsbankerna att riksdagen endast kan konstatera att "öronmärkta" pengar finns till förfogande för viss forskning samt att denna s. k. överenskommelse uppenbarligen tillkommit på regeringens initiativ medan debatten om den s. k. engångsskatten för livförsäkringsbolagen pågick.

Med anledning härav vill jag fråga finansministern:

1. Har affärsbankernas styrelser garanterat pengarna trots att bolagsstämmorna inte hörts?
2. Om så inte är fallet, och bolagsstämmorna säger nej, kommer regeringen i så fall att medelst budgeten anslå medel för motsvarande ändamål?
3. Har regeringen för avsikt att ta initiativ till fler överenskommelser med näringslivet om fonder för särskilda ändamål?

1986/87:136 av *Britta Bjelle* (fp) till statsrådet Bengt K. Å. Johansson om kollektiva hemförsäkringar:

Försäkringsverksamhetskommittén (FVK) avgav i juni 1985 ett betänkande, SOU 1985:3 Grupp-försäkring. I detta betänkande fanns vissa förslag till hur man skulle reglera grupp-säkringar.

I april 1986 meddelade regeringen att det inte behövdes någon särskild lagstiftning på detta område. I ett pressmeddelande sägs: "I fråga om kollektiva sakförsäkringar anser regeringen att en obligatorisk anslutningsform – som innebär att varje medlem i den försäkrade gruppen är tvungen att omfattas av försäkringen – kan strida mot principen om sund utveckling av försäkringsväsendet. Någon särskild lagstiftning i frågan behövs dock ej."

Skälen till detta ställningstagande säger regeringen är "framför allt risken för dubbelförsäkring och de kostnader för den enskilde som är förknippade med sådan".

Sedan regeringsbeslutet fattats har två stora fackförbund, Kommunalarbetareförbundet och Statsanställdas förbund med tillsammans ca 800 000 medlemmar, beslutat att via de lokala avdelningarna teckna kollektiv hemförsäkring med reservationsrätt. Ett kommunalt bostadsföretag, Mimer i Västerås, har för sina hyresgästers räkning tecknat motsvarande försäkring. Av pressuppgifter framgår att ytterligare fackförbund allvarligt överväger att teckna kollektiv hemförsäkring och att även de lokala verkstadsföreningarna vid Volvo och ASEA har planer på att teckna sådan försäkring.

Det är alldeles klart att de aktiviteter som nu pågår när det gäller kollektiv hemförsäkring håller på att skapa kaos på denna del av försäkringsmarknaden. Nästan alla hushåll har redan en hemförsäkring, men blir ändå påförda ytterligare en hemförsäkring och får börja betala premie för den, om de inte ser till att den blir uppsagd. I många hushåll gäller dessutom att inte bara en utan flera kollektiva försäkringar har tecknats för hushållets räkning. För exempelvis hushåll som är hyresgäster hos Mimer i Västerås kan det säkert bli så att för samma hushåll tecknas tre eller fyra försäkringar, utan att någon har frågat de boende om vilka önskemål de har i fråga om hemförsäkring. Ty i detta bostadsbestånd på 13 000 lägenheter är sannolikheten hög att det finns familjer där flera hushållsmedlemmar tillhör någon av de för kollektiv hemförsäkring aktuella fackklubbar inom ASEA. Kommunalarbetareförbundet och Statsanställdas förbund.

I alla andra sammanhang är den s.k. negativa försäljningsmodellen förbjuden, dvs. leverantören får inte leverera en produkt – och givetvis än mindre ta betalt för den – bara därför att konsumenten inte tackat nej till ett utsänt skriftligt reklamerbjudande. Regeln är att den som erbjuder en vara eller tjänst inte har rätt att betrakta den som såld förrän kunden sagt "ja".

Redan i dag finns förmodligen en stor mängd hushåll som har och betalar för fler än en hemförsäkring. Det har därmed uppkommit den situation "med dubbelförsäkring och därmed förknippade kostnader för den enskilde" som regeringen enligt ovanstående citat avser. Antalet hushåll med fler än en försäkring kommer att öka ju fler fackförbund och hyresgästföretag som tecknar kollektiva hemförsäkringar.

Mot bakgrund av det anförda vill jag ställa följande frågor till statsrådet Johansson:

Avser statsrådet att vidta någon åtgärd för att förhindra kollektiva hemförsäkringar med obligatorisk anknytning?

Avser statsrådet att vidta några åtgärder för att förhindra dubbelförsäkring?

1986/87:137 av Viola Claesson (vpk) till arbetsmarknadsministern om särskilda AMS-åtgärder för kvinnor:

AMS har bedrivit en kampanj sedan slutet av 70-talet för att få ut fler kvinnor i industrin. Syftet har varit att försöka förbättra kvinnornas situation på arbetsmarknaden.

Den första vetenskapliga undersökning, som har utförts för att ta reda på vilka effekter kampanjen haft, har nu presenterats av högskolan i Falun/Borlänge. Rapporten Unga kvinnors arbete och utbildning visar att AMS satsning till stor del misslyckats. Ett exempel är att mer än en tredjedel av de unga kvinnor som uppmanats att satsa på yrkesutbildning till ett mansdominerat yrke, som t. ex. verkstadsmekanisk AMU-kurs, har hoppat av utbildningen. Detta trots att kurserna oftast är kortare än ett år.

En av de ansvariga yrkesvägledarna förklarar resultatet på följande sätt:
– Många av tjejerna är intvingade på utbildningen. Det är de med begränsade livsbetingelser, som har låg skolutbildning och inte vill flytta. De har svårt att sätta emot när arbetsförmedlaren uppmanar dem att börja på en verkstadsmekanisk kurs.

Nämnda rapport konstaterar att det inte är rimligt att tro att man med hjälp av AMU skall kunna åstadkomma några grundläggande förändringar av attityder till manligt/kvinnligt på arbetsmarknaden. De grupper som av fördelningspolitiska skäl får arbetsmarknadsutbildning är inte de "spjutspet-sar" som kommer att förändra grundläggande värderingar. Undersökarna anser att man snarare riskerar att få motsatta effekter genom denna typ av AMU-satsningar.

I Kopparbergs län, där undersökningen av AMS-kampanjen och olika AMU-satsningar utförts, domineras arbetsmarknaden till stor del av mansdominerad industri. I ett material, populärt presenterat i boken Brukets döttrar, har tidigare beskrivits upplevelser och attityder hos kvinnor i olika åldrar från Borlänge. Vilsenheten och behovet av omfattande stöd hos framför allt de yngsta kvinnorna är uppenbart. Samtidigt vinner de kvinnor som tagit sig in på verkstadsindustrier ofta självrespekt och tillit trots de svårigheter de måste övervinna i för kvinnor otraditionella jobb.

Den berörda länsarbetsnämnden i Dalarna har nu beslutat att gå tillbaka till en gammal ordning, dvs. att utöka antalet AMU-platser på typiska kvinnolinjer, som kontor, kök och restaurang. Man har alltså tagit fasta på rekommendationen från rapporten Unga kvinnors utbildning och arbete om att satsa på en traditionell utbildning för kvinnodominerade yrken.

Unga kvinnors vilsenhet inför framtiden och yrkesvalet är inget enkelt problem att lösa. Så länge ingen kan garanteras rätten till ett arbete kommer kvinnorna att vara i underläge. Men om AMS resurser och kampanjer kombineras med ett intensifierat arbete för jämlikhet så att detta genomsyrar hela skolvärlden från förskola till högskola kan situationen förbättras och självrespekten öka. Vidare borde de kvinnor som trotsat motståndet i samhället och lyckats stanna kvar och trivs på mansdominerade arbetsplatser

kunna medverka som aktiva förebilder i den typ av AMU-kurser som nämns i rapporten.

De allt större problemen för kommuner och krisdrabbade regioner har lett till att barnomsorg och sjukvård inte byggs ut trots stora behov, vilket hårt drabbar kvinnornas traditionella arbetsmarknad. Samtidigt visar allt fler rapporter att kvinnorna på orter med mansdominerad industri får problem när de lotsas in i otraditionell utbildning för sådana jobb. Nu går en allt stridare ström av unga kvinnor till storstadscentras arbetsmarknad med personliga och regionalpolitiska följder som blir allt svårare att överbygga. I vissa län sker en utarmning som är ödesdiger för hela landet.

Med anledning av bl. a. den undersökning som gjorts i Kopparbergs län och med hänvisning till ovan nämnda vill jag fråga statsrådet:

1. På vilket sätt tänker regeringen stödja "brukens döttrar", framför allt de unga kvinnor som nu tvingas flytta för att få ett arbete, med följd att regioner utarmas och enskilda drabbas hårt?
2. Kommer regeringen att medverka till en förändrad inriktning på AMS särskilda satsningar på kvinnor med den sämsta utbildningen med anledning av ovan nämnda rapport?

1986/87:138 av *Inga Lantz* (vpk) till socialministern om narkomanvården:

Det är sedan länge känt att behovet av fler och bra behandlingsplatser inom narkomanvården är stort. På senare år har ett stort antal privata stiftelser, bolag och ideellt drivna behandlingskollektiv startats. Den offentliga vården har däremot eftersatts och ersatts av mer eller mindre privat vård. Det är klart negativt och utmanande mot både stat, kommun och landsting, och mot missbrukare när det privata vinstintresset blir uppenbart.

Uniswed är en stiftelse som omsätter 100 milj. kr. per år. Stiftelsen äger stora gårdar, herrgårdar och stora villor. Antalet anställda är 200 personer och antalet behandlingsplatser är 600. Uniswed har blivit ett vårdimperium i Sverige, bekostat i första hand av kommunalskatt.

Denna stiftelse driver en filial i Bangkok med pengar som kommuner i Sverige betalat i avgifter för vård av svenska missbrukare. Man kan fråga sig om det ligger i svenska kommuners intresse att via vårdavgifter vara med och bekosta utländsk verksamhet. När projektet i Bangkok startade för ett år sedan fick Uniswed 150 000 kr. från socialdepartementet. Uniswed har också sökt anslag från SIDA för att driva vård i Bangkok.

Med hänvisning till ovanstående vill jag fråga socialministern:

1. Hur ser socialministern på den utveckling som äger rum med allt fler privata vårdenheter på narkomanvårdssidan?
2. Vilken effekt anser socialministern denna utveckling får för den offentliga vården på narkomanvårdssidan?
3. Anser socialministern det är riktigt att driva vård i ett främmande land med hjälp av svenska skattepengar, som betalats i syfte att bereda svenska missbrukare vård?

Meddelande om frågor

Vårdutbildningen vid Sätters sjukhus i den s. k. Sätermodellen måste få garantier för att få fortsätta.

Sätermodellen, som utvecklats av psykoterapeuten Barbro Sandin, är unik i Sverige genom att den vid en vetenskaplig utvärdering visat sig mest framgångsrik i att kunna hjälpa unga schizofrena patienter att bli friska.

Trots att det är en riksomfattande utbildning har Kopparbergs läns landsting ensam ansvaret för utbildningens vara eller inte vara. I detta landsting har man beslutat lägga ner utbildningen. De fackliga representanterna vid sjukhuset besvarade sig över detta nedläggningsbeslut. De fackliga organisationerna anförde att hälso- och sjukvårdsdelegationen inte kunde upphäva ett beslut som tidigare fattats av landstingsmötet.

Kammarrätten har nu gett de fackliga organisationerna rätt, och utbildningen är tills vidare tryggad en fortsättning. Frågan är bara hur länge. Kammarrätten har nämligen bara beslutat om s. k. inhibition, dvs. förbud mot att verkställa nedläggningsbeslutet medan ytterligare utredning pågår.

Frågan om utbildning enligt den s. k. Sätermodellen är således fortfarande olöst, och några garantier för en fortsatt existens finns för närvarande inte. Eftersom utbildningen är riksomfattande och i sig är av stort värde för hela den psykiatriska utvecklingen i landet borde staten ta det totala ansvaret för utbildningen.

Mot bakgrund av ovanstående vill jag fråga socialministern:

1. Hur ser regeringen på den s. k. Sätermodellens form av utbildning?
2. Anser regeringen att denna utbildning bör finnas kvar?
3. Vad tänker regeringen göra för att trygga utbildningens fortsatta existens?

13 § Meddelande om frågor

Meddelades att följande frågor framställdes

den 12 januari

1986/87:282 av *Christina Pettersson* (s) till kommunikationsministern om rivning av Rimboviadukten:

1978 lades järnvägen till Rimbo ner. Sedan dess har en rivning av viadukten i samhället stått högt upp på Norrtälje kommuns prioriteringslista. Viadukten utgör ett stort hinder för utvecklingen av samhället. Den orsakar även allvarliga trafikproblem. Trots stora negativa följder har statens vägverk motsatt sig en snabb rivning av viadukten. Enligt planerna skall rivningen dock genomföras 1987/88. Tyvärr har nu tecken framkommit som tyder på att rivningen skall skjutas på framtiden. För samhället skulle detta innebära stora negativa konsekvenser.

En rivning av viadukten är en förutsättning för en gynnsam utveckling av

Rimbo. Denna uppfattning delas av invånarna i Rimbo och av Norrtälje kommuns politiska ledning.

Jag vill därför fråga kommunikationsministern:

Är regeringen beredd att medverka till en snabb rivning av Rimbo-viadukten?

Prot. 1986/87:53
13 januari 1987

Meddelande om frågor

1986/87:283 av *Tore Claeson* (vpk) till arbetsmarknadsministern om åtgärder mot viss form av anställningstest:

Sedan en tid tillbaka haschtestas arbetssökande vid Saab-Scantias verkstäder i Södertälje. Att underkasta sig testet är ett villkor för arbetarna att bli anställda, men detta gäller enligt uppgift inte för tjänstemännen.

Haschtest som villkor för anställning uppfattas av många som kränkande av den personliga integriteten och som en form av polisiär verksamhet vid anställningsundersökning.

Trots motstånd från fackföreningen och starka reaktioner från många av dem som berörs av denna form av anställningstest har företaget vägrat att upphöra med testerna.

Mot bakgrund av ovanstående frågar jag arbetsmarknadsministern:

Är regeringen beredd att vidta åtgärder för att arbetssökandes personliga integritet inte kränks på sätt som sker i det aktuella fallet?

1986/87:284 av *Oswald Söderqvist* (vpk) till miljö- och energiministern om sårbarheten i energiförsörjningen:

På grund av den extrema kylan är en kollaps av elnätet överhängande. Det beror framför allt på den kraftiga utbyggnaden av elvärmen som Vattenfall och andra producenter drivit fram genom hård marknadsföring och billiga elpriser. Nu talar samma organisationer om att medborgarna skall spara el för att undvika ransonering eller andra drastiska åtgärder. Ansvar för att förhindra en katastrof läggs således på enskilda, inte på kraftföretagen.

Vilka åtgärder tänker regeringen vidta för att minska den oerhörda ökningen av sårbarheten i energiförsörjningen som elvärmen utgör på kort och lång sikt?

1986/87:285 av *Oswald Söderqvist* (vpk) till statsrådet Anita Gradin om vapenexporten till Peru:

Med vilket stöd i de svenska vapenexportbestämmelserna har svenska vapen sålts till Peru och planeras ytterligare sådan export?

1986/87:286 av *Oswald Söderqvist* (vpk) till statsrådet Georg Andersson om de politiska förhållandena i Peru:

Hur bedömer regeringen situationen i Peru och risken för att oppositionella som utvisas dit från Sverige blir torterade och/eller avrättade av militär och polis?

Prot. 1986/87:53
13 januari 1987

Meddelande om frågor

1986/87:287 av *Karl-Göran Biörsmark* (fp) till statsrådet Georg Andersson om behandlingen av politiska flyktingar:

Politiska flyktingar som söker asyl i Sverige, men ej får uppehållstillstånd, befinner sig i en utomordentligt svår och pressad situation. Det är lätt att föreställa sig den oro de känner inför den förestående utvisningen och inför tvångsåtervändandet till det land de flytt från. Det är därför viktigt att de blir humant behandlade av svenska myndigheter vid utvisningen och de som har att verkställa densamma visar stor förståelse för och inlevelse i flyktingens svåra belägenhet.

Tyvärr förekommer det att svenska polismyndigheter visar brist på denna förståelse och genom sitt agerande ytterligare förvärrar situationen för en orolig flykting. Detta kan exempelvis ta sig uttryck i vägran att tillåta besök i häktet, en kylig och oförstående attityd etc.

Jag vill därför fråga invandrarministern:

Vad ämnar invandrarministern vidta för åtgärder för att politiska flyktingar i kontakt med svenska polismyndigheter tillförsäkras human behandling värdig det svenska samhället?

den 13 januari

1986/87:288 av *Viola Claesson* (vpk) till miljö- och energiministern om myndighetsansvaret vid oljeskador:

Thuntank 5 havererade med allvarliga oljeutsläpp som följd. Olyckan kunde ha fått mycket allvarliga konsekvenser om bogseringen genom skärgården av någon anledning gått snett. Bärgning och bogsering har mött mycket stark kritik från olika håll.

Jag vill därför fråga statsrådet:

Ämnar regeringen se till att ansvaret inför kommande liknande olyckor flyttas över till myndigheter med kompetens på miljö- och naturskyddsområdet?

1986/87:289 av *Kenth Skårvik* (fp) till justitieministern om Kungälv's polisdistrikt:

Kungälv's polisdistrikt, som består av kommunerna Kungälv, Stenungsund, Tjörn och Orust, har under en längre tid haft stora bekymmer med att klara av sina arbetsuppgifter på grund av för liten personaltäthet och ökad brottslighet. För det mesta finns endast en polispatrull till förfogande nattetid för hela distriktet. Eftersom distriktets sträckning är ca 7 mil från sydgräns till nordgräns är det förståeligt om bevakningen inte kan bli den som krävs av ett polisdistrikt för att upprätthålla ordningen. Vid uppvaktning från nämnda polisdistrikt påstod sig justitieministern förstå dess problem. Nu har rikspolisstyrelsen framlagt en rapport som säger något helt annat, nämligen att just detta belastade distrikt skall frångas två tjänster, vilket ytterligare minimerar möjligheterna att sköta arbetsuppgifterna. Därför vill jag fråga justitieministern följande:

Kan justitieministern ställa sig bakom det av rikspolisstyrelsen framlagda förslaget om att frånta detta arbetstyngda polisdistrikt två tjänster?

Prot. 1986/87:53
13 januari 1987

Meddelande om frågor

1986/87:290 av *John Andersson* (vpk) till miljö- och energiministern om ersättning till fjällbefolkningen med anledning av kärnkraftsolyckan i Tjernobyli:

I ett interpellationssvar den 7 november 1986 angående kärnkraftsolyckan och dess följder försäkrade ministern att inriktningen av regeringens åtgärder är att bästa tänkbara hjälp skall ges till de drabbade grupperna.

I näringsutskottets betänkande 1986/87:12, som behandlar regeringens proposition om åtgärder efter Tjernobylyckan, konstaterar utskottet att det radioaktiva nedfallet har medfört stora påfrestningar inte bara för företaget utan även för många enskilda i bl. a. skogslänens glesbygder. Dessa personer har ofta en omfattande naturhushållning. Utskottet anförde, vilket blev riksdagens beslut, att principen därvid måste vara "att alla de grupper vilkas försörjningssituation lidit direkt skada genom det radioaktiva nedfallet skall vara berättigade till kompensation".

Regeringen avslag i december förra året bl. a. en ansökan från Västerbottens länsstyrelse om ersättning till fjällbefolkningen.

Med hänvisning till ovanstående vill jag ställa följande fråga till miljö- och energiministern:

Av vilken anledning avslag regeringen begäran om ersättning till fjällbefolkningen?

1986/87:291 av *Siri Häggmark* (m) till justitieministern om planerad omfördelning av polismanstjänsterna:

Rikspolisstyrelsen har på uppdrag av regeringen gjort en utredning angående omfördelning av polismanstjänster från olika län till Stockholmsområdet. Direktiven i utredningsuppdraget har inte givit några möjligheter till utökning av det totala antalet polismanstjänster.

Utredningen har gjorts på grundval av statistiskt material som framtagits inom justitiedepartementet. Ett något trubbigt instrument utgör alltså grunden för dessa aviserade indragningar.

För mitt hemlän, Bohuslän, innebär detta att fyra tjänster försvinner: två i Kungälv's distrikt och två i Strömstads. Det är helt oacceptabelt, då det i stället behövs en utökning av polismanstjänster.

Jag vill nu ställa följande fråga till justitieministern:

Är regeringen beredd genomföra en omfördelning inom polisorganisationen som innebär att tjänster överförs från landsbygden till Stockholm?

1986/87:292 av *Jens Eriksson* (m) till jordbruksministern om fiske efter gråsej och långa i EG:s Nordsjön:

Genom den överenskommelse som träffats mellan Sverige och EG i Bryssel den 11 och 12 december 1986 om fiskeutbyte har Sverige rätt att i

Prot. 1986/87:53
13 januari 1987

Meddelande om frågor

EG:s Nordsjözon fiska 150 ton "others", vilket torde kunna översättas till "övriga arter".

Med anledning härav anhåller jag att till jordbruksministern få ställa följande fråga:

Är det tillåtet för svenska fiskare att i EG:s Nordsjözon bedriva riktat fiske efter gråsej och långa?

1986/87:293 av *Anders Andersson* (m) till socialministern om ökad tillgång på vaccin mot Taiwan-influensan:

Många som av medicinska skäl behöver vaccinerats mot Taiwan-influensan måste vänta på vaccinering eftersom vaccinet tagit slut. Statens bakteriologiska laboratorium (SBL) är den myndighet som säljer vaccinet mot Taiwan-influensan.

Med anledning av ovanstående ber jag få ställa följande fråga till socialministern:

Vilka åtgärder är statsrådet beredd vidta i syfte att förbättra tillgången på vaccin så att de som önskar vaccinering också kan erhålla sådan?

14 § Kammaren åtskildes kl. 17.22.

In fidem

BERTIL BJÖRNSSON

/Olof Marcusson